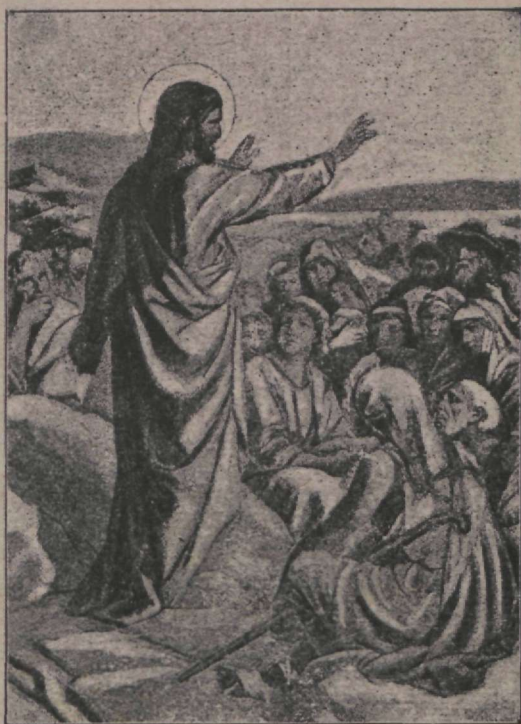

Usoõpetuse algus kodus ja koolis.

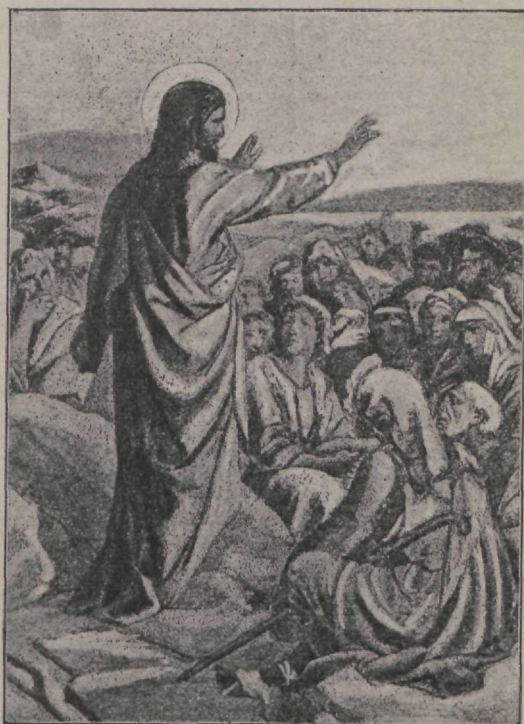
Wene keelest Eesti keelde tõlku jäänud
preester A. Allik.

Kurejaares 1913.
Trükitud H. Papp'i trükikojas, Kõrnu uul. nr. 8

M. Luigusaar

Usuõpetuse algus

kodus ja koolis.

Wene keelest Eesti keelde tõlku teadnud
preester A. Allik.

Kurejaares 1913.
Trükitud H. Papp'i trükitojas, Rohu uul. 8.

Печатать дозволяется. — Рига, 18 ноября 1911 г.

Протоіерей Н. Лейсманъ.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

44945

Ü e s s ö n a.

See raamat pakub väikestele lastele esimesed teadused usust. Ta langeb wiite jalku. Esimeses jaos on algusteadused Sumalast ja usust Tema sisse, teises — alustuse palwed seletustega, kolmandamas — jutustused Wanaseaduse piibli loost, neljandas — jutustused Uuejeaduse piibli loost ja wiendas — hommikuõhtu palwed, usutunnistus ja käjud.

Kui lapsed kodus usuteadused selle raamatu järele on ära õppinud, siis peaks neil võimalik olema kooli astudes usuõpetuse teise aasta õpeawast peale hakata. Riisugustele lastele, kes kooli tulles usust juuremat midagi ei tea, on see raamat usuõpetuse esimese aasta õperaamatuks.

Enne, kui lastele palweid pähe õppida antakse, peab neid raamatu esimese jao sisse waral Sumala olemisega tutvustama, et laps teaks, keda ta palub ja mis ta palub. Teistes jagudes õpiwad lapsed usuõpetaja seletuste abil palwed mõistusega pähe ja lugemise tähtsuse jutustama. Pildid fergendawad laste arusaamist ja meelespidamist.

I.

Usuõpetuse ettevalmistamine.

Õsialgsed usukõned Jumalast.

Kõik, mis meie näeme: inimesed, elajad, linnud, kalad, metsad, mäed, wesi ja õhk, päike, kuu, taewatähed, taewas ja maa, — kõik, mis iganes on, jelle on Jumal loonud.

Jumal on **kõigeülem Olewus**. Meie, inimesed, ei wõi Teda näha ja täiesti ära mõista. Ojalt meie tunneme Teda Tema tegudest ja looduse elu awaldustest, kui Taewa Isa, Taewa Taati. Täielikumad teadused Jumalast on Ta Ise meile ilmutanud.

Õhimejed inimesed maa peal olid **Aadam** ja **Cewa**. Kui Jumal Aadama ja Cewa lõi, siis avaldas ta neile ka Enesest: kuidas Ta maailma loonud, kuidas peab Tema sisje uskuma ja Tema meelejärele elama. See teadus läks inimeste kätte ühelt teisele **suu-sõna** läbi. Pärastpoole panid Mooses ja teised pühad

inimejed suusõna teadused Jumala juhatamise järele **püha kirja** üles.

■ Jeesus Kristus õpetab rahvast.

Viimaks ilmus maa peale **Jumala Poeg**, Jeesus Kristus Ise ja täiendas jeda, mis meil vaja oli Jumalast teada. Ta avaldas juurt saladust, et **Jumal on Üks**, aga **Kolmes Pales**. Õhimehe Pale on Jumal Isa. teine Pale — Jumal Poeg. kolmas Pale Jumal **Püha Vaim**.

Aga pole fiiski mitte kolm Jumalat, vaid üksainus Jumal kolmes Pales, **Üheloomuline** ja **lahkumata Kolmainus**.

Jumala Poja, Jeesuse Kristuse õpetuse kirjutasid Tema jüngrid mõi apostlid **püha kirja** üles. Need kirjad nimetatakse **ewangeliumiks**.

Küsimised: Kes on jelle kõik loonud, mis meie näeme? Kas meie mõime oma mõistusega aru saada, kes Jumal on? Kust meie saime teadused Jumalast, et Ta on maailma Looja? Kes on meie kõige täielikumad teadused Jumalast annud: et Ta on üks, aga kolmes Pales? Misjuga on Jumala Kolmainuse Paled ja kuidas neid tutvustada?

Püha Kolmainus.

Jumala isecomadused.

Jumal ilmutas Eneseft meile, et Ta on ilmihuta ja nägemata **Waim** (Joan. 4, 24). See tähendab, et Jumalal pole ihu ega liikmeid (nagu meil), ja seepärast ei wõi meie Teda mitte näha.

Jumal on **igawene** (Paul 90, 2). Oli aeg, millal ei olnud taewast ega maad, waid oli ainult Jumal üksi. Temal pole algust, Temal pole ka otja. Ta oli ikka ja saab ikka olema: **Ta on igawene.**

Jumal on **kõigewägewam** (Luk. 1, 37). Inimene ei wõi kõik teha, mis ta mõtleb ja tahab; ta wõib, näituseks, imeilusa maja üles ehitada, imekunstliku masina wälja mõelda, aga maailma luua ei wõi inimene mitte. Aga Jumalal pole midagi wõimata. Ta teeb elawaks ja suretab, annab haigetele terwist, saadab wihma ja kastet maa peale, õnnistab inimeste ettevõtteid ja tööd. Ta lõi ka maailma ei üheftki asjast ainult oma sõna läbi. Sellepärast nimetame Jumalat **kõigewägewamaks.**

Jumal on **igas paigas** (Paul 38, 10), **kõigeteadja** (Joann. 3, 20). Keegi ei wõi Tema eest ennast kuhugile ära warjata. Ta näeb igal ajal mitte üksi jeda, mis meie

teeme, waid ka jeda, mis meie mõtleme. Ta on **igaspaigas oleja ja kõigeteadja**.

Jumal on **kõigeheldem** (Mat. 19, 17). Jumal armastab meid ütle mata palju rohkem, kui keegi inimene. Ta on meid loonud ja praegu ikka kannab hoolt meie eest, nagu isa oma laste eest. Ta annab meile terwist, kaitseb õnnetu ste eest. Kõik, mis meie taewa ja maa peal näeme, jelle on Jumal inimeste headuseks ja õnneks loonud; seepärast nimetame Teda **kõigeheldemaks inimesearmastajaks**.

Küsimised: Misjugu sed on Jumala ijeomadused? Mis pärast nimetame Jumalat igawejeks, kõigewägewamaks, igaspaigas olejaks, kõigeteadjaks, kõigeheldemaks waimuks?

Palwest.

Waga Anna palwetamas.

Palwe on Jumalaga **kõnõlemine**. Palwet on meie waja, nagu õhku ja toitu. Mis meil on, jee kõik on Jumalalt; meie enese oma pole meil midagi: elu, meel, mõistus, terwis, toit, — kõik on Jumal meie annud. Seepärast rõõmus ja kurbtuses, ehk kui meil iganes midagi waja on, peame ikka Jumalat paluma. Tema on väga hea ja armuline meie wastu, ja kui meie puhtast südamest, usu ja wagadusega Teda palume, siis täidab Ta ikka meie palwet ja annab kõik, mis meil waja on. Head lapsed tänawad isa — ema, kui nende käest midagi saawad. Head inimesed tänawad Jumalat Tema heategude eest.

Halvasti teewad need inimesed, kes laisad on Jumalat paluma. Nemad langewad Jumala juurest kõrwale ja Jumal jäeb neile wõõraks.

Küsimised: Mis tähendab Jumalat paluma? Kas on waja Jumalat paluda? Millal kuulab Jumal meie palwet? Kas need inimesed hästi teewad, kes Jumalat ei palu?

Missugused on palwed.

Kui meie ja meie omaksed terwed oleme; kui meil on peawari, riie seljas, kõht täis, siis on meie kohus Jumalat kiita ja tänada.

Siis on meie palwe **kiituse** ja **tänu palwe**.

Kui meile õnnetus juhtub, haigeks jääme, pündus lätte tuleb, patud waewawad, kurjale teele satume, siis peame Jumala käest abi, armu ja pattude andeksandmist paluma.

Niiugused palwed on **palumise palwed**.

Küsimised: Mis on meie kohus Jumala vastu, kui meil kõik hästi läheb? Kuidas kutsutakse seda palwet, kui meie Jumalat kiidame ja täname? Mis meie siis peame tegema, kui meile õnnetused ja hädad juhtuvad? kui meie kurja tegime? Kuidas niiugused palwed nimetakse?

Millal kuulab Jumal meie palwet.

Enne, kui meie paluma hakkame, peame nendega ära leppima, kellele paha olime teinud. Niiama peame ka neile andeks andma, kes meie peale pahased on. Palwe ajal peame omad mõtted kofku hoidma, et nad ühegi kõrwalise asja peale ei lange, ja et süda muud ei ihalda, kui aga wõimalikult wagasti ja ilujasti palwetada.

Alga kui meie palume ilma, et ligimistega ära leppisime; kui palume tähelepanemata, rutuga; kui palwe ajal kõneleme, naerame, — siis ei ole meie palwe mitte Jumala meelepärast.

Siis ei kuule Jumal meid mitte, vaid Ta võib seejuguise kõlwatu palumise pärast meid koguni nuhelda.

Küsimised: Millal võime loota, et Jumal meie palwet kuuleb? Mis peame tegema, et meie palwe ilus ja vägev oleks? Kas Jumal kuuleb meid, kui meie hooletumalt ja tähelepanematalt Teda palume?

Kus ja millal võib Jumalat paluda.

Jumal on igas paigas: kodus ja kirikus, mere ja maa peal, seepärast võib Teda igas kohas paluda. Ka teed käies ja tööd tehes võib Jumalat paluda. Tema näeb kõik ja kuuleb kõik.

Kiriku palwe.

Inimene peab alati Jumalat paluma, iseäranis aga iga hommiku ja õhtu, enne ja pärast jõumaaega, enne tööd hakatust ja pärast tööd lõpetust.

See palwe nimetatakse **kodupalweks**.

Pühapäivil ja suurtel pühadel peame kirikusse palvetama minema. Sinna tulevad ka teised ristiniimesed kogu ja seal palume kõik ühes koos.

Niijugune palwe nimetatakse **üldiseks** või **kiriku palweks**.

Küsimised: Kus võib Jumalat paluda ja milspärast? Kuidas kutsutakse see palwe, mis kodus teeme? Kuidas kutsutakse see palwe, mis kirikus loetakse?

Kirik.

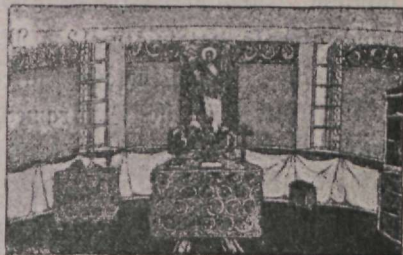
Tempel ehk kirik.

Tempel või kirik on Jumala koda, Jumala hoone. Templis on iisugune juur Jumala arm ja heldus, mis meile nende läbi jagatakse, kes Jumalateenistust talitavad.

Templi väljaspidine nägu on muudest majadest isemoodi. Templil on torn peal ja torni otjas rist.

Seespoolt on templil kolm jagu: 1) eeskoda ehk papert, 2) kirik, kus palujad seisavad, ja 3) altar, kus kirikuteenistuse pidajad palvetavad.

Altari ja kiriku vahel on pühakujudest wahesein kolme uksega; see sein nimetatakse **ikoon-kassiks** j. o. pühapildiseinaks. Keikmised kahepoolega ukjed nimetatakse **kuninglikkudeks**

Altar.

usteks. Kõige püham koht altaris on püha **annjärg**, tema peal jaab püha **õhtusöömaaja sakrament** pühitsetud.

Püha õhtusöömaaja seadmine.

tafse Kristuse tõhiseks Ihuks ja tõhiseks Vereks. Minult leiva ja wiina nägu ja mait jäewad alale. Meie wõtame leiva ja wiina näo all Õnnistegija tõhst Ihu ja tõhst, kõige kallimat Werd wastu, mis läbi meie igawese elu osa- liseks saame.

Küsimised: Mis on tempel? Misjugune on ta väljaspidine nägu? Kudas tempel seestpoolt ära jao- tafse? Mis on ikonostas? Kus kohal on kuninglikud wärawad? Mis on püha auujärg ja mis seal peal talitafse? Misjugune on kõige tähtsam jumalateenistus? Mis mälestafse lõunateenistusel? Mis on püha õhtusöömaaja sakra- ment? Kes selle sakramendi seadis?

Püha õhtusöömaaja wastuwõtmine.

Pühad kujud.

Templis ikonostassi sees ja seinade peal, kodus ja koolis on pühad kujud, kelle ees meie palwetame.

Pühad kujud on püha Kolmainu Jumala, meie taewase Isa, Tema ainusuündinud Poja, Püha Waimu, Püha Jumala

Gma, inglite ja pühade inimeste pildid. Palwe on selgem ja mõistlikum, kui nägemata Jumal ja Tema taewased pühad palwe ajal piltlikult filma ees seisawad.

Jumal ja taewa inglid on waimud, aga nad maalitakse pildi peale sel näol, kudas nad ennast inimestele on ilmutanud.

Püha kuju saab **pühitsetud weega** ära õnnistud, mis läbi temale Püha Waimu arm osaks saab. Sellepärast on see kuju **pühitsetud** wõi **püha kuju**. Mõnede kujude läbi sünniwad imetead, näituseks, haiged saawad terweks. Kujude sees olew Jumala arm awaldab ennast siis inimesele arusaamatalt, üllaloomulijelt

Jeesus Kristus Jse õnnistas püha kujude pruukimise. Ta pühkis rätikuga oma palet. Rätiku peale ilmus Tema püha näopilt. Selle pildi wõi kuju saatis Ta haigele kuningale Awgarile. Kui kuningas sai kuju ees palunud, sai ta terweks.

Kui meie püha kuju ees palume, siis peame ikka meeles pidama, et püha kuju pole mitte Jumal, ega Tema püha inimene, waid ainult Jumala ja püha inimese pilt. Sellepärast ei pea meie mitte püha kuju paluma, waid Jumalat ja püha inimest, kelle nägu kuju peale on maalitud.

Küsimised: Mis kutjutakse pühaks kujuks? Kus pandakse pühad kujud üles? Miskpärašt nad pühaks kutjutakse? Kes oma eesmärgiga on püha kujude pidamist (käsku) õnnistanud? Mis peame ikka meeles pidama, kui püha kuju ees palume? Miskjuguine Kristuse kuju nimeatakse ilmkätega (mitte kätega tehtud) kujuks?

Kuidas Jumal pühade kujude peale saab maalitud.

Et Jumal Ennast inimestele nähtawal kombel on ilmutanud, sellepärast on wõimalik Teda ka kujude peale sel näol maalida, kuidas ta Ennast on ilmutanud.

Kolmainu Jumalat maalitakse **kolme nooremese näol**, kes laua taga istuwad. Mõnda ilmus Jumal Abraamile. Kende

waimuliku oleku tähendusjeks jaawad neile mõnikord tiivad peale maalitud.

Püha Kolmainus.

Üksikult iga Kolmainuse Pale maalitakse nii: Jumal Isa — **wana inimese näol**, jesi nõnda ilmus Ta prohwetis Jejaiale

Jumal Poeg maalitakse nagu ta maa peal oli: lapsuke Ema süles, rahwast õpetamas, risti peal, surmusest ülestõusmise ja taewa minemise olekus j. n. e.

Püha Waim saab **tuike** **näol** maalitud. Sarnaselt ilmutas Ta Ennast Kristija Joannejele Ünnistegija ristmise ajal. Wahel maalitakse Püha Waim **tulkekeelte näol**, nagu Ta wiiekümmemal päewal pärast Kristuse surmusest ülestõusmusest apostlite peale maha tuli.

Rüsimised: Kui Jumal on nägemata Waim, kudas Ta siis püha kujukude peale maalitud saab? Kuidas maalime püha kuku peale Jumalat Isa, Jumalat Poega, Jumalat Püha Waimu ja mikspärast?

Keda meie peale Jumala weel pühakujukude peale maalime.

Peale Jumala meie maalime püha kujukude peale Jumala Ema, pühade inglite ja pühade inimeste näod.

Meid ei pea meie mitte nõnda paluma, kui Jumalat, waid kui Jumala ligiolejaid, kes oma maapealse puhta elu poolest Jumala juures taewas on, ja armastuse pärast meie wastu Jumala ees meie eest töötawad (paluwad). Meie peame

oma palvetes neid appi hliüdma, sest et siis Jumal nende pärast meie palweid ennem kuulda wõtab.

Jumala ema kuju, mis apostel Lukas maalinud, on praegu weel olemas. Suusõna jutu järele, kui Jumala Ema oma kuju esimest korda näinud, olla Ta ütelnud: „Minu Poja arm jaab selle kuju juures olema.“ Meie auustame Jumala Ema üle inglite, ja teiste püha inimeste hulgas palume isefuguise hoolega Teda ja usume, et Tema palwete pärast Jumal palju pattu meile maha jätab ja palju abi annab.

Küsimised: Keda meie, peale Jumala, weel püha kujude peale maalime? Kudas peame Jumala Ema, inglid ja püha inimesi paluma? Kes esimene maalis Jumala Ema kuju? Miks, peale teiste püha inimeste, Jumala Ema iseäranis palume?

Jumala ema kuju Wladimiri linnas.

Pühadest inglitest.

Mgmises, kui maailma ja inimest weel ei olnud, lõi Jumal pühad inglid. Inglid on ilmihuta ja suuremata waimud, nagu meie hing, aga Jumal on neile suurema wäe, mõistuse ja anded annud, kui inimesele. Nemad täidawad alati Jumala tahtmist, on ilmpatuta.

Iga ristiinimesele antakse ristmises kaitsejaingel ligi, kes nägemata wiisil inimest hädade, õnnetuste ja patu eest hoiab, surma tunnil warjab ja peale surma teda maha ei jäta.

Inglid maalitakse püha kujude peale **ilusate noortemeeste näol** nende waimuliku ilu ja wäe märgiks, ja tiibadega. Tiivad tähendawad nende rutulist Jumala käsutäitmist.

Looja Jumal inglitegi ümberpiiratud.

Küsimised: Millal on pühad inglid loodud? Kes on ingel? Mis sugused wäed ja anded on Jumal neile annud? Kuidas kujutatakse ingel, keda Jumal ristmiste ajal meile jeltaks annab? Miks pühad inglid noortemeeste nägu ja tiibadega maalitakse?

Pühadest inimestest.

Pühakujude peale meie maalime ka Jumala pühade ja wagade inimeste näod. Pühadeks nimetame meie neid seepärast, et nemad oma maapealse õiglase eluga Jumala meelepärast olid.

Pühad inimesed on mitmenimelistes koorides: prohwetid, apostlid, kannatajad, piiskopid, wagad, kasupüüdmata, õndsad ja õiglased.

Prohwetideks nimetame niisugusid Jumala püha inimesi, kes püha Waimu juhatusel tulewiku ette kuulutasid ja iseäranis Snnistegijast ette kuulutasid. Nemad elasid enne Jeesust Kristust.

Apostlid olid Jeesuse Kristuse jüngrid, keda Jeesus oma maapealse elu ajal armuõpetust kuulutama läkitas. Neid oli esite kaksteistkümmend, aga pärast walis Jeesus peale nende veel seitseskümmend.

Kannatajad olid need ristiinimesed, keda uju pärast Jeesuse Kristuse sisse hirmjasti piinati ja surmati. Kui nad pärast piina veel elama jäid, siis nimetatakse neid **weretunnistajateks**.

Piiskopid on pühad kiriku ülemad.

Wagad on need, kes üksikus elus, neitsipõlwes alatiies paastus ja palwes elasid.

Kasupüüdmata on niisugused pühad inimesed, kes ligimistele head tegid ilma, et nad selle eest oleksid tajumist nõudnud.

Õiglased elasid harilikult teiste inimeste seas, aga väga Jumalafartlikku elu.

Küsimised: Misjuguiste nimedega püha inimesi nimetatakse? Keda meie nimetame prohwetideks, apostliteks, kannatajateks, piiskopideks, wagadeks, kasupüüdmataiks ja õiglasiks?

Ristitäh.

Et oma usku ristilöödud Jeesuse Kristuse sisse üles tunnistada, teewad ristiinimesed parema käega enese peale risti tähe, — teewad risti ette.

Ristitäh eettetegemiseks paneme parema käe sõrmed nõnda: kolm esimest sõrme (põial, esimene ja keskmine) muljume kokku, et sõrme otsad taja on, aga kaks wiimast litsume peopesa wastu.

Kokkupandud kolm sõrme näitawad meie usku Jumala Isa, Jumala Poja ja Jumala Püha Waimu sisse, aga kaks peopesasse litsumatud sõrme tähendawad, et Jumala Poeg, Jeesus Kristus, kes maa peal elas, on tõsine Jumal ja tõsine inimene j. o. Temal on kaks loomust.

Kui meie ennaft ristitähega warjame, siis paneme kokkupandud sõrmed otja peale —

Ristitäh tegija käsi.

oma mõistuse pühitsemiseks, rinna peale — südamel ihaldamiste pühitsemiseks, siis parema ja pahema õla peale — meie ihu jõuude pühitsemiseks.

Kui meie ennaft ristitähga warjame, siis peame meeles pidama, et ristitähge õigesti ette teeme, mitte rutuga. Hooletuma ristitähge ette tegemise läbi meie kurvastame Jumalat, näitame Tema ees oma toorust ja teeme pattu. Niisugune patt nimetatakse **püha asjade tentamiseks**.

Küsimised: Mis meie näitame, kui ristitähge ette teeme? Kuidas meie ristitähge tegemiseks sõrmed kokku paneme ja mis see tähendab? Kui meie ennaft ristitähga warjame, miks paneme sõrmed otja, rinna ja õlale peale? Miks peab ristitähge õigesti ja mitte hooletumalt tegema?

Kummardused.

Et Jumalale oma auufartust üles näidata, meie seisame palwe ajal püsti ja ei istu, ainult haigetele ja väga wanadele on lubatud istudes paluda.

Oma patust ja kõlwatumat olekut Jumala ees tundes, meie teeme palwe ajal kummardusi. Kummardused on peaga, wööni, kui oma pea wööst jaadik alla laseme; — maani, kui põlwili olles oma pea kuni põrandani laseme.

Küsimised: Miks peab palwe ajal püsti seisma, aga mitte istuma? Miks on palwetegemise ajal kummardused seatud? Misjugu-
sed on kummardused?

Preestri õnnistamine.

Meie waimulikud isad: piiskopid ja preestrid warjawad meid ristitähga; see warjamine nimetatakse **õnnistamiseks**.

Kui preester meid õnnistab, siis ta paneb oma sõrmed nõnda kokku, et neist tähed IC XC jaab s. o. esimene ja wiimane täht sõnades **Jeesus Kristus**. See tähendab, et preestri läe läbi õnnistab meid Issand Jeesus Kristus Ise.

Kui preestri käest õnnistust võtame, siis peame käelabad risti panema: parema käe jälg pahema käelaba (peopeja) peale. Pärast õnnistamist peame õnnistawa käele juud andma.

Küsimised: Kes meid veel ristitähga warjab? Kuidas see warjamine kutsutakse? Kuidas preester oma käed õnnistamiseks kofku paneb? Mis see tähendab? Kuidas peame käed kofku panema, kui preestri õnnistamist läheme saama? Mis peab tegema, kui õnnistamist olime saanud?

II.

Palwed.

Lühikesed palwed.

Iga õigeusu ristiihimene, et tema töö ja ettevõtte hästi lorida läheks, peab jellestarwis kõigepealt Jumala käest õnnistust ja abi paluma, aga pärast töö lõppu — Jumalat tänama.

Kuidas meie oma tundmised ja ihaldamised Jumala ja Tema pühade ees üles avaldama peame, jelleks on kirik meie mitmed palwed kätte õppida ja lugeda annud.

Mõned palwed, mis iga ristiihimene peab teadma, on siin allpool.

1. Isa ja Poja ja Püha Waimu nimel. Amen.

See palwe nimetatakse **alguspalweks**, sest et meie seda palwet kõige enne, enne palwetamise hakatust loeme.

Nende sõnadega meie palume Jumalat Isa, Jumalat Poega ja Jumalat Püha Waimu, jee on kõigepühamat Kolmainust, et Ta meid ettevõetawa tööle Oma nimega õnnistaks. Amen tähendab: **tõesti, just nõnda.**

Küsimised: Kuidas jee palwe kutsutakse? Keda meie jelle palwega palume? Mis meie tahame, kui ütleme: Isa ja Poja ja Püha Waimu nimel? Mis tähendab amen?

Tõlneri palwe.

2. Oh Jumal, ole mulle patusele armuline!

See palwe nimetatakse tõlneri palweks (Tõlnerid olid wanal ajal riigi maksude wastu wõtjad). Nõnda palus tõlner oma pattude pärast ja jai nad andeks. See oli nii:

Raks inimest läksid templi palwele, üks oli wariser (juurest seisusest mees), teine — tõlner.

Warijer jäi kejet templit kõige ette seisma ja palus Jumalat uhke meelega oma waga elu pärast ja teisi hukka mõistes. Aga tõlner palus alandliku meelega, oma pattu tundes. Ta ei tohtinud taewa poole silmigi tõsta, waid lõi oma wastu rindu ja ütles: oh Jumal, ole mulle patuisele armuline! See tõlneri alandlik palwe oli Jumala meelest enam, kui uhke warijeri palwe.

Küsimised: Kuidas jee palwe kutsutakse? Kõnele tõlneri ja warijeri palwetamise lugu ära. Miks tõlneri palumine Jumala meelepärast oli, aga warijeril mitte ei olnud?

3. Õnnista, oh Issand!

Seda palwet loeme igal töö ja teo alustusel ja palume Jumala käest töö=toole õnnistust.

4. Issand, heida armu!

See palwe on üks ristiinimeste kõigewanematest palwetest. Teda võib iga laps kergesti meeles pidada. Meie loeme seda palwet, kui oma patud meele tuletame. Seda palwet loetakse ikka kolm korda ühtejärgi, püha Kolmainu ees. Wahel loetakse teda 12 korda, mis läbi Jumala õnnistust iga päewa ja öö tunnile palutakse. Wahel aga koguni 40 korda kõige meie elupäewade pühitsemiseks.

Issand võtab heal meelel kahetseja patuise vastu.

Küsimised: Mitu korda järgimööda seda palwet loetakse, ja mis jee tähendab?

Palwe Jeesusele Kristusele.

5. Issand Jeesus Kristus, Jumala Poeg, heida armu meie peale oma püha Ema ja kõigi pühade palwete pärast. Amen.

Jeesus Kristus on Jumala Poeg — Püha Kolmainuse teine Pale. Ta on meie tõsine Jumal. Meie nimetame Teda Jeesuseks, see on Lunastajaks, sest et ta meid pattudest ära lunastas. Sellepärast jäi Ta inimeseks, sündis pühast Neitsist Mariast, aga jäi siiski tõsiselt Jumalaks.

Diguse poolest pidime meie, patused, — kannatama, aga Jeesus kannatas ja suri meie eest just armastuse pärast meie wastu.

Seda palwet Jeesusele lugeses, et meie patused oleme, ei looda meie mitte omaenese palumise wäe peale, waid paneme oma lootuse püha Jumala Ema ja teiste pühade peale, kellel suur arm on Jeesuse Kristuse ees meie patuste eest kosta.

Küsimised: Kes on Jumala poeg? Kuidas meie Teda weel nimetame? Miks meie Teda nõnda nimetame? Kuidas Ta meid ära peastis?

Kiituse palwe Issandale Jumalale.

6. Ann olgu Sulle, meie Jumal, ann olgu Sulle.

Selle palwega ei palu meie midagi Jumala käest, waid ainult kiidame Teda Ta armu ja helduse eest.

Palwe Püha Waimule.

7. Taewane Kuningas, Sa Trööstija ning tõe Waim, kes Sa igas paigas oled ja kõik täidad, Sina, headuste hallikas ja eluandja, tule ja ela meie sees, ja puhasta meid kõigest roojusest, ja peasta meie hinged, oh Armuline.

Selle palwega meie palume Püha Kolmainu Jumala kolmast Palet — Püha Waimu.

Meie nimetame Püha Waimu taewaseks Kuningaks, sest et Ta kõige maailma üle walitseb. Trööstijaks, sest et

Ta meid õnnetustes ja kurbtustes trööstib. Meie nimetame Teda **tõe Waimuks**, sest et Ta, kui Püha Waim, ainult tõe ja õigust kõigile õpetab. Ta on **igas paigas ja täidab kõik** ja näeb kõik ja, kus waja on, jagab igaühele tema tarwidust mööda. Tema on **headuste haldikas**, i. o., Temast tulewad kõik tõsised headused, mis meile tarwis on. Tema on **Eluandja**, sest kõik elab ja liigub maailmas Püha Waimu läbi. Iseäranis saawad inimesed Temalt peale surma **igawest elu**.

Meie palume jelles palwes Püha Waimu ja titleme: „Tule ja ela meie sees“ nagu omas pühas templis, „puhasta meid kõigest roojusest“ i. o. patust, et meie Sulle alati jaks elupaigaks kõlbaksime ja, kui Armuline, peasta meie hinged jest nuhtlusest, mis meie patu pärast meie peale on tulemas.

Küsimised: Keda meie selle palwe sees palume? Mitmes Püha Kolmainuse Palet on Püha Waim? Kuidas jelles palwes Püha Waimu nimetame? Miks nimetame Teda kuningaks, trööstijaks, tõe Waimuks, igaspaigas-olejaks, kõige-täitjaks? Mis üle Teda palume?

Ingli laul kõigepühamale Kolmainu Jumalale.

8. Püha Jumal, Püha Wägew, Püha Igawene, heida armu meie peale.

Seda palwet peab kolm korda ühtejärgi läbi lugema püha Kolmainuse Palet auuks. Ta nimetaks inglilauluks, sest et inglid taewas Jumala Muujärje ümber nõnda laulawad. 446 aastal peale Jeesuse Kristuse sündimist oli ühes juures linnas, Konstantinopolis, kange maawärisemine, majad ja külad said hukka. Araehmatanud kuningas ja rahwas pöörsid palwega Jumala poole. Üleüldisel palwetamise ajal tõsteti keegi poisike nägemata Wäest üles kõrgesse pilwede alla ja lasti jälle maa peale wigata. Ta rääkis, et olewat kuulnud, kuidas pühad inglid taewas laulnud: „Püha Jumal, Püha Wägew, Püha Igawene“. Jumalakartlit rahwas hakkas seda laulu pruukima ja lijas weel juure: „heida armu meie peale“, ja maawärisemine lõppes otja.

Selle palwe sees meie nimetame **Jumalaks** esimest Püha Kolmainuse Palet — Jumalat Isa; **Wägewaks** — Jumalat Poega, sest ehk ta küll inimliku olemise poolest kannatas ja

juri, on Ta siiski niisama wägew Jumal, kui Jumal Iša. **Igapäevaks** nimetame Püha Waimu, sest et Ta Ise igawene Jumal on, — nagu Iša ja Poeg, ja kõige loomale elu annab, aga inimestele igawest elu.

Et sõna Püha jelles palwes kolm korda korratakse, siis nimetatakse jeda laulu „Kolmkord püha,“ ehk „Püha Jumal“ lauluks.

Küsimised: Keda meie jelle palwe sees palume? Mitu korda peab jeda palwet kordama? Miks ta ingli lauluks nimetatakse? Mis on teada jelle palwe saamisest? Miks ta „kolmkord püha“ lauluks nimetatakse?

Kõigepühama Kolmainu Jumala auustamine.

9. Anu olgu Isale ja Pojale ja Pühale Waimule nüüd ja ikka ja igawesti. Amen.

Selle palwega ei palu meie enestele midagi Jumala käest, waid auustame Teda, kes inimestele Ennast kolmes Pales on ilmutanud ja kelle pärast nüüd igawesti ühesugune auu on.

Palwe Kõigepühamale Kolmainu Jumalale.

10. Kõigepüham Kolmainus Jumal, heida armu meie peale; Issand, puhasta meid meie pattudest; Salitseja, anna andeks meie üleastmised; Püha, tule katsma meie nõtrusid ja arsti neid oma nime pärast.

See on palumise palwe. Siin palume esmalt kõiki kolme Palesid, aga pärast — igat Kolmainuse Pallet ükssikult. Jumalat Iša palume, et Ta meid patust puhastaks; Jumalat Poega, et Ta meile meie üleastmised andeks annaks, ja Püha Waimu, et Ta meid katsma tuleks ja meie nõdrused ära arstiks. Sõnadega: „Oma nime pärast“, palume jällegi kõiki kolme Püha Kolmainuse Palesid.

Küsimised: Misjugune palwe see on? Keda meie jelle palwega palume? Keda meie palume, kui ütleme: „Oma nime pärast?“

Jeesus Kristus õpetab rahvast.

Issanda palwe.

11. Meie Isa, kes Sa oled taewas! Pühitsetud saagu Sinu nimi; tulgu meie Sinu riik; Sinu tahtmine sündigu kui taewas, nõnda ka maa peal; meie igapäewast leiba anna meie tänapäew; ja anna meie andeks meie wõlad, kui ka meie andeks anname oma wõlglastele; ja ära saada meid mitte kiusatuse sisse; waid peasta meid ära kurjast. Sest Sinu pärast on riik ja wägi ja ann igawesti. Amen.

Selle palwega meie palume Jumalat Isa. See palwe nimetatakse **Issanda palweks**, sest et Issand Jeesus Kristus ise nõnda õpetas ja käskis paluda. Ta jaotaks kolme jalku: **hüüdmise, palumise- ja kiituse-sõnad**.

Hüüdmine on: „Meie Isa, kes Sa oled taewas“! Siin, jelles Jumalast Enesest antud palwes, meie hüüame Jumalat Isa omaks taewaseks Isaks ja palume Teda seitsme palumiste sõnadega.

Esimesed palumise sõnad: „Pühitsetud saagu Sinu nimi“, tähendawad: aita meid, oh Jumal, wagasti elada ja püha eluga Sinu nime kiita.

Teised palumise sõnad: „Tulgu meile Sinu riik“, tähendavad: tee meid, oh Jumal, sin maa peal juba kõlblikuks taewa jaada; ole meile ülemaks ja walitsejaks.

Kolmandad palumise sõnad: „Sinu tahtmine jündigu kui taewas, nõnda ka maa peal“, tähendavad: Oh Jumal, olgu meie elus mitte nõnda, kui meie tahame, waid kuidas Sina tahad; aita meid Sinu tahtmise alla endid anda ja nõnda Sinu sõna kuulda, kui inglid taewas seda kuulewad.

Neljandad palumise sõnad: „Meie igapäewast leiba anna meile tänapäew“, tähendavad: Oh Jumal, anna meile jell täna sel päewal kõik, mis meie elus tarwis läheb: toidust, riiet, elumaja, aga kõige enam Sinu Jumaliku püha Jhu ja kalli Were osajamist.

Wiendad palumise sõnad: „Ja anna meile andeks meie wõlad, kui ka meie andeks anname oma wõlglastele“, tähendavad: Oh Jumal, anna meile meie patud andeks, nõnda kui meie ise neile andeks anname, kes meile liiga ja ülekohtu olid teinud.

Kuwendad palumise sõnad: „Ja ära jaada meid mitte kiusatuse jisse“, tähendavad: Oh Jumal, hoia meid kurieksituste eest, aita meid eksitused ära wõita, kui nad meile elu sees juhtuwad.

Seitsmendad palumise sõnad: „Waid peasta meid ära kurjast“, tähendavad: Oh Jumal, peasta meid jellesinatse elu sees igast kurjast ja kurjuse jünnitajast saatanaast, kes ikka walmis on meid ära hukkama.

Kiituse sõnad on: „Sest sinu päralt on riik ja wägi ja auu igawesti. Amen.

Küsimised: Kelle poole meie ennaft jelle palwega pöörame? Mits jee palwe Jssanda palweks nimetakse? Kuidas ta jaotakse? Mis tähendawad igad palumise sõnad?

Peaingli teretus Jumalaemale.

12. Oh Jumalasünnitaja Meits! Rõõmusta ennaft Maria, kes Sa oled armu saanud. Jssand olgu sinuga, õnnistud oled Sina naeste seas, ja õnnistud on Sinu

ihu sugu, sest Sina oled meie hingede Lunastaja ilmale toonud.

Seda palwet loetakse Rõigepühama Neitsi Jumala Emale.

See palwe nimetatakse **ingli teretamiseks**, sest et iga peaingli sõnad: „Ole rõõmus, kes Sa oled armu saanud, Issand olgu Sinuga, Sina õnnistud naeste seas“, sees on, mis ingel püha Neitsile ütles, kui ta Temale taewalikkude teatust tõi, et Temast maailma Lunastaja peab sündima.

Neitsiks nimetatakse Jumala Ema jellepärast, et Ta enne Kristuse sünnitamist, sünnitamises ja pärast sünnitamist ikka neitsi oli, sest et Ta oli Jumalale töötanud igaweseks neitsiks jääda.

Rõõmu sõnumi kuulutamine püha Neitsi Mariale.

Küsimised: Keda meie palume, kui loeme: Oh Jumala sünnitaja Neitsi: Rõõmusta . . . ? Miks see palwe ingli teretamiseks nimetatakse? Mis tähendavad sõnad: Jumala sünnitaja Neitsi?

Kiidu laul Jumalasünnitajale.

13. On kohus tõesti õndsaks kiita Sind Jumala sünnitajat, Sind ikka õnnistud ja laitmata ja meie Jumala Ema. Kes Sa ülem oled kui Keerubid, ja palju auusam kui Seerawid, kes Sa puhtaks neitsiks jäädes Jumala, see sõna, ilmale töid, Sind tõsiselt Jumalasünnitajat auustame meie.

Jumala ema.

Selle lauluga meie kiidame Jumalasünnitajat, kui Jumala Ema, kes ikka õnnis ja ilma patuta on, ja auustame Teda, kes oma auupoolest ülem on, kui kõige ülemad inglid taewas. Ta on Jumala Poja Jeesuse Kristuse ilmale toonud ning seepärast on Ta tõesti Jumala sünnitaja.

Küsimised: Keda meie kiidame selle lauluga? Mis tähendavad sõnad: ülem kui keerubid, ja palju auusam kui seerawid?

Palwe elawakstegewale Ristile ja Keisri ning isamaa eest.

14. Lunasta, oh Issand, oma rahwast ja õnnista oma pärisosa; anna wõitu meie õigetuskü Keisri Nikolai Aleksandrowitsile tema waenlaste üle ja kaitsse oma ristiga oma kogudust.

Selle palwega meie palume oma Keisri ja isamaa eest, et Jumal meie keisrriiki õnnelikuks teeks ja igast hädast ära peastaks. Riigi rahwaste hulgaft on õigeusjulised isearaline Jumala omandus. — Meie palume weel Keisrile wõitu ja Digeusju kogudusele kaitsmist risti wäe läbi.

Küsimised: Kuidas loetakse palwe püha Ristile ja Keisri ja isamaa eest? Mis tähendawad sõnad: lunasta, pärisoja? Mis palume Keisrile, mis kogudusele? Mis on meie Keisri nimi? Mis usku ta on?

Palwe kaitaja inglile.

15. Oh Kristuse Ingel, sa mu püha kaitaja, keda Jumal taewast mulle hoidjaks annud, ma palun sind südamest: walgusta mind sellisatsel päewal ning hoi kõige kurja eest, õpeta mind head tegema ja juhata lunastuse tee peale. Amen.

Meie palume selle palwega, et püha kaitaja ingel meid walgustaks, et meie Jumalat ära näekime ja tema püha tahtmist tunnekime. Et kaitaja ingel meid kurja eest hoiaks, head tegema õpetaks ja lunastuse tee peale juhataks.

Küsimised: Keda meie siin palume? Mis meie kaitaja inglilt palume?

Palwe püha inimesele.

16. Palu minu eest Jumalat, oh Jumala püha armas sulane (tütarlaps ütleb ümardaja — nimi), sest sind hüüan ma südamest appi, mu usin awitaja ja mu hinge eest paluja.

Peale kaitaja inglile meie peame ka jeda püha inimest paluma, kelle nime meie kanname.

Ngale inimesele, niipea kui ta ilmale jünnib, antakse Kristuse püha koguduse wõi kiriku poolt püha inimene kaitajaks, kes teda elus kurja ja õnnetu eest hoiab.

Palwe elawate inimeste eest.

17. Lunasta, oh Issand, ja halasta mu waimulikku isa peale, mu wanemate, sugulaste, ülemate, õpetajate, heategijate ja kõige õigetsu ristirahwa peale.

Waimulik isa on see preester, kelle ees meie patutunnistustel käime; ta kutsub meid weel pihitajaks. Õpetaja s. v. kooliõpetaja.

Palwetamine furnute eest furnuaedas.

Palwe furnute eest.

18. Lase puhata, oh Kristus, oma sulaste ja ümardajate hinged seal, kus ei ole haigust, ei kurbust ega ohkamist, vaid kus lõpmata elu on.

Palwe enne õpetust.

19. Oh kõigearmulisem Issand! saada meile oma Püha Vaimu armu, mis meile mõistust annab ja meie hinge jõudu kinnitab, et meie, seda kuulunud õpetust vastu võttes, üles kasvaksime Sinu, meie Looja auuks, meie wanemate meeleheaks, kiriku ja isamaa kasuks.

Seda palwet loetakse Jumala Issale. Siin palume Tema täest Püha Waimu armu mõistuse harimiseks ja hinge jõuu finnituseks. Hinge jõund on: meelmõistus, tundmine, tahtmine, puhas südametunnistus, meelespidamine, kindel usk Jumala siise ja veel teised hinge wäed. Oppus on kasulik ja hea lapsele enesele, isamaale, wanematele ja armas Looja Jumalale.

Selle palwe asemel võib enne õpetust ka palwe Püha Waimule: „Taewane kuningas“, lugeda.

Küsimised: Miks ieda palwet loetakse? Keda siin palume? Mis asja meie siin palume? Mis on isamaa?

Palwe pärast õpetust.

20. Meie täname Sind, oh Looja, et Sa meid oma armu wäärt oled teinud seda õpetust tähele panna. Õnnista meie ülemaid, wanemaid ja õpetajaid, kes meid hea tundmise poole saadawad, ja anna meile wäge ja jõundu selle õpetuse sees edasi jõuda.

Seda palwet loetakse Jumala Issale pärast õpetust. Siin õppija 1) tänab Jumalat õpeasja äraomandamise eest; 2) palub Jumala õnnistust ülematele, kes õppida lubawad, wanematele, kes kooli panewad, õpetajatele, kes õppust annawad; 3) palub Jumala käest jõundu edespidi seks edasi õppimiseks. Selle palwe asemel pärast õpetust võib ka „On kohus“, lugeda.

Palwe enne sööma.

21. Kõikide silmad lootwad, Issand, Sinu peale, ja Sina annad neile nende rooga omal ajal. Sina teed lahti oma rohket kätt ja täidad kõik, mis elab, hea meelega.

See palwe on Taaweti lauluraamatu 145 laul ja 15 ning 16 jalm.

Selle palwe asemel võib ka Issanda palwet „Meie Issa . . .“ lugeda.

Palwe pärast sööma.

22. Meie täname Sind, oh Kristus meie Jumal, et Sa meid oled toitnud oma maapealse heaga, ära jäta meid ka ilma omaist taewariigist.

Jeesus söödas 5000 inimest 5 leivaga.

Inglite loomine.

III.

Jutustused Wanaseaduse piibliloost.

1. Inglid.

Enne nähtawa maailma loomist lõi Jumal nägemata maailma wõi inglid. Inglid on ilmutatud ja suuremata waimud. Neid on Jumal ütle mata hulga loonud. Nad olid kõik wabad, elasid oma Looja ümber, kiitsid Tema lõpmata täiusi ja auu.

Üks ülematest inglitest, nimega Koidutäht, läks oma meeles uhkeks Jumala wastu, ja ühes enesega meelitas palju teisi inglid oma seltsi. Siis heitis Jumal need sõnakuulmata inglid taewast ära ja nad said kurjadeks waimudeks, aga nende peamees — saatanaaks wõi kuratiks. Omas kangekaelsuses on need õelad inglid nõnda kurjuse sisse juurdunud,

et nad Jumala tahtmist enam teha ei wõigi, waid on igawesele piinale mõistetud.

Jumalale truiks jäänud inglid on wagaduses nii kindlad, et nad oma loomu poolest ialgi pattu teha ei wõi, jee-pärast nimetakse neid **pühadeks ingliteks**. Oma täiusmööda on nad üheksas kooris: ühed on peainglid, teijed feerubid ja jeerawid j. n. e. Sõna ingel tähendab jaadik, jekt et Jumal neid jaadab oma tahtmist inimestele kuulutama.

Rüsimised: Keda Jumal enne nähtawat maailma lõi? Mis poolest on inglid inimesest isefugused? Misjuguseks Jumal nad lõi ja kus nad elasid? Kuibas ekfinud inglid kutjutakse? Misjuguseks jäid head inglid? Mis tähendab sõna „ingel“?

2. Nähtaw maailm.

Pärast inglid lõi Jumal nähtawa maailma, jee on kõik, mis meie taewa ja maa peal näeme. Jumal lõi maailma ei üheftki asjast. Eßialgu oli maailm ilma ehitamata, aga Jumal ehitas ta kuue päewa jees.

Jumal ütles: Saagu walgus ja walgus jai, j. o. jai kõik nähtawaks. See oli esimene päew.

Teisel päewal lõi Jumal taewa laotuse, wõi nähtawa taewa, jee on, selle lõpmata ilmaruumi, mis meie pea kohal on ja taewaks nimetakse.

Kolmandamal päewal lahutas Jumal wee maast ära ja siis jaid jõed, järwed ja mered, aga kuiwal maal ilmusid taimed ja kõikjugu puud.

Neljandamal päewal lõi Jumal päikese, et ta maad päewa ajal walgustaks ja kuu ja taewatähed, mis öösel walguft andwad.

Wiendamal päewal lõi Jumal kalad ja linnud.

Kuuendamal päewal lõi Jumal maapealsed loomad ja kõige wiimaks inimese.

Seitsmendamal päewal Jumal ei loonud midagi uut, jee-pärast nimetakse jeda päewa **hingamise päewaks**, j. o. **laupäewaks**. Jumal käs kis, et inimesed jel päewal oma tööft hingaksid ja teda Jumala teenistuseks ja ligemistele heategude tegemiseks pruugiksid.

Pärast loomist kannab Jumal hoolt maailma eest, annab iga loomale jeda, mis temale tarvis läheb. See Jumalik mure maailma üle nimetakse Jumala **hoolsekandmiseks** ja **eestmureks**.

Küsimised: Mis Jumal pärast inglid lõi? Kuidas see kõik on loodud? Mis Jumal lõi kuue päeva sees järgimööda? Millal ilmusid neljajalgjed elajad ja inimene? Mis Jumal seitsmendamal päeval tegi? Kuidas seda päeva nimetakse? Mis on Jumala hoolsekandmine?

3. Kuidas Jumal esimesed inimesed lõi.

Jumal lõi esimese inimese mullast ja puhus tema sisse elawat õhku — hinge, mis inimese ja mõistmata looma vahel wahet teeb.

Kui Adam Jumala käsu järele igale loomale oli nime annud, nägi tema, et tal abilist ei olnud, kes tema жарнае oleks. Siis jaatis Jumal Adamale peale raske une ja wõttis ühe tema küljeluisi ja tegi sellest naese. Adam nimetas teda Gewaks, i. o. eluks. Jumal õnnistas esimesi inimesi paradisi ja ütles neile: „Siginege, täitke maa ja saatke seda eneste alla“.

Küsimised: Millest Jumal esimese inimese lõi? Mis on inimese hing? Kuidas esimest inimest nimetakse? Millal oli Gewa loodud? Missuguste sõnadega Jumal nende ühendust õnnistas.

4. Maapealne paradisi.

Pärast loomist pani Jumal esimesed inimesed paradisi elama, see oli ilus, ehitud rohuae. Selle sees kaswasid mitmesugused puud. Jumal lubas inimest kõigest paradisi puuwiljast süüa, keelas aga ühest hea ja kurjatundmise puust jõomast. „Kui teie sõna ei kuule“, ütles Jumal, „siis teete kurjasti, teete pattu ja teil saab väga halb olema: teie jääte paradisiist ilma ja surete ära“.

Misugune oli esimene käsk inimestele. Selle käsu läbi tahtis Jumal inimesi Oma sõnakuulmisele õpetada ja neid õndsja põlwe sees finnitada.

Küsimised: Kus elasid esimesed inimesed? Mis on paradiis? Misjugujeft puuwiljast keelas Jumal esimesi inimesi sööma? Miks oli see käst antud? Mis pidi neile saama, kui nad oleksid käsu üle astunud?

5. Esimeste inimeste elu paradiisfis.

Niikaua kui esimesed inimesed paradiisfis Jumala sõna kuulsid, oli neil õnnis põli. Nende südametunnistus ei wae-
wanud neid, süda oli puhas, mõistus selge. Polnud neil haigust, ega surma, ega puudust. Kõik loomad kuulsid nende sõna. Kõigesuurem õndsus oli neil aga selles, et nad Jumalaga ligidalt ühenduses olid. Ta ilmutas Ennast neile ja kõneles nendega, nagu isa lastega, õpetas neile kõik jeda, mis neil tarwis teada oli.

Küsimised: Misjuguft põlwe esimesed inimesed paradiisfis elasid? Milles seisfis nende kõige suurem õnn?

6. Patu sisse langemine.

Kuratil oli esimeste inimeste õndja elu üle kade meel, ja ta wõttis nõuks neid patu sisse eksitada ja hukka jaata. Ta läks mao sisse ja kui Gewa paradiisfis jalutas, pettis teda hea ja kurja tundmise puust sööma; ta ütles, et kui nemad sööwad, siis saawad nad olema kui Jumal ja saawad ära tundma, mis on hea, mis kuri. Mao kawalujeft petetud Gewa unustas Jumala käsu ära ja uskus mao sõnu; ta wõttis keelbud puu wiljast, sõi ja andis ka oma mehele, kes ka sõi. Nõnda astusid esimesed inimesed Jumala käsu üle ja tegid pattu.

Küsimised: Kes eksitas esimesed inimesed patu sisse? Kuidas jõndis esimeste inimeste patu sisse langemine?

7. Jumala kohtumõistus patu pärast.

Kui esimesed inimesed olid pattu teinud, siis ilmus Jumal neile paradiisfis, et neid meelesparandamisele äratada, aga nemad ei parandanud oma meelt. Adam ajas süü Gewa peale, Gewa

jälle mao peale. Siis nuhtles Jumal neid káju üleastumise pärast.

Kuratile ütles Jumal: „Naese seeme peab mao 'pea rõhuma“. See tähendab: naesest peab jündima Lunastaja, kes kurati ára hukkab.

Gewale ütles Jumal: „Sina pead ihu walu kannatama ja mehe jõnakuulmise all olema“.

Adamale ütles Jumal: „Áraneetud on maa sinu pärast, waewaga pead ja ennaft toitma; oma pale higi sees pead ja leiba jõõma seni, kui ja jälle mullaks jaad: sest sina oled põrm ja pead jälle põrmuks jaama“.

Siis ajas Jumal Adamat ja Gewa paradiisist wälja ja pani paradiisi wárawate peale keerubid tulise mõõgaga seisma. Minukejeks trööstiks jäi Lunastaja tõotus.

Adam ja Gewa aetakse paradiisist wälja.

Adamat patu nuhtlus langes kõige inimesejuo peale: kõik inimesed on õnnetuste, haiguste ja surma osaliseks mõistetud.

Küsimised: Mikspärast ilmutas Jumal ennaft esimestele inimestele pärast nende patu sisse langemist? Kas nad oma pattu kahetsesid? Kuidas nuhtles Jumal kuratit, Gewat ja Adamat? Kas Adamat patt káib ka meie — tema järeltulewa juo peale? Mis jäi inimestele ainjaks trööstiks?

8. Weeuputus.

Adamal ja Gewal jündisid lapsed. Neist sigines inimese juu suureks rahwaks. Kui tuhandes aastad maailma loomisest olid möõda láinud, siis láksid inimesed kurjaks ja unustasid Jumala ára. Sellepärast nuhtles Jumal inimesi weeuputuse

läbi Noa ajal. Üksi Noa oma perega oli Jumalakartlik ja peasis weeputuselt.

Weeputus tuli juurest wihmast, mis nelikümme päewa ja ööd jadas. Wesi tuli kallastest wälja ja kattis kõik maa. Kõik uppusid ära, aga Noa oma perega jäi elama. Ta tegi Jumala käsu peale omale juure laewa, nagu maja ja elas selle sees kõige weeputuse aja. Laewas olid ka igasugu loomad ja linnud.

Kui weeputus oli lõppenud siis tuli Noa oma perega laewast wälja, laskis loomad ja linnud lahti ja tõi Jumalale ohwrit. Jumal wõttis ohwri vastu ja töötas, et üleüldist weeputust enam ei saa olema.

Küsimised: Kellest inimese jugu sigines? Mis sündis, kui tuhanded aastad maailma loomisest oli mööda läinud? Millega nuhtles Jumal inimesi? Kes peases weeputuselt ja kuidas? Kas üleüldist weeputust saab weel olema?

9. Kuidas inimesed pärast weeputust elasid.

Noa poegadest: Semist, Hammist ja Jawetist, lagunes inimeste jugu uuesti laiali ja unustas Jumala jälle ära. Jumala asemel hakkasid inimesed päikest, kuud ja taewatahti, mitmesugusid kodu- ja metsaloomi, isegi inimese kätega tehtud puust ja kiwist ebajumalaid kummardama. Nõnda ilmus maa peale pagana usk.

Niinult Abram Semi juguist, uskus tõlise Jumala sisse. Temale töötas Jumal ka, et Lunastaja saab sündima.

Küsimised: Kellest inimese jugu pärast weeputust uuesti wälja lagunes? Miks inimesed ebajumalaid kummardama hakkasid? Mis on pagana usk? Kellele töötas Jumal, et Lunastaja sündima saab?

10. Käsuandmine Sinai mäel.

Abrahamil oli poeg Iisak, Iisakil — Jakob. Jakobil oli 12 poega; neist jäi Jumala walitsetud Ebrea wõi Iisraeli rahwas. Selle rahwale andis Jumal kümme käsku, kus oli kõik üles kirjutud, mis inimene peab tegema ja mida ta mitte ei pea tegema.

Jumal kirjutas need käsud kahe kiivist laua peale ja andis Ebrea rahwa ülema=prohweti Moosese kätte Sinai mäel. Mooses sai ka töötuse, et Lunastaja tuleb.

Küsimised: Kellest tuli Jumala ärawalitsetud rahwas? Kuidas teda kutsuti? Kus anti Ebrea rahwale käsud? Kellele Jumal veel töötas, et Lunastaja saab tulema?

11. Ebrea rahwa ajalugu.

Ebrea rahwas ajus Kaanani maale elama. Nende üle walitjesid esiotsa rahwawanemad, selle järele kohtumõistjad ja wiimaks kuningad.

Tähtsamad kuningad olid Ebrea rahwal:

Waga Taawet. Tema juugust sündis Lunastaja. Taawet kirjutas püha Pauluraamatu, kus jees ta Lunastajast Kristusest palju ette kuulutas.

Dark Salomon. Tema ehitas Jumalale ilusa kiivist templi Jerusalemma linna.

Enne Lunastaja maailma sisse tulemist sai Ebrea rahwas (neid kutsuti sel ajal Juuda rahwaks) Rooma rahwa walitjuse alla. Rooma riigi üle walitjesid keisrid.

Küsimised: Kes walitjesid Ebrea rahwa üle? Mis on teada Taawetist, Salomonist? Kelle walitjuse alla sai Ebrea rahwas enne Lunastaja tulemist? Kuidas Ebrea rahwast sel ajal kutsuti?

12. Prohwetid.

Ebrea wõi Juuda rahwas ei olnud mitte ifka truud Jumalale. Nad unustasid jägedasti Jumala ära ja hakkasid ebajumalaid kummardama. Riisugustel kordadel läkitas Jumal neile isejuguseid Püha Waimu armu=ojalisi mehi, kes neid noomisid, õpetasid ja meelesparandamisele kutsusid.

Need pühad mehed kutsuti **prohwetideks**. Nad tegid palju imetegusid, kuulutasid tulewaid asju ette, aga iseäranis kuulutasid nad ette tulewast maailma Lunastajat.

Tähelepanemiseväärt prohwetide jeast olid:

Elías. Ta noomis Ebrea rahvast ebajumala kummar-
damiſe pärast. Tema palve peale rahwa parandamiſeks Jumal
ei laſknud kolm ja pool aastat vihma maa peale ſadada.

Elſa. Ta tegi palju imetegusiſid. Ta tegi Siiria ſõja-
pealiku Naumanni pidalitõbest puhtaks ja äratas ühe lejenaeſe
poja furnuſt üles.

Jesaias. Ta kuulutas Lunastajaſt ette, et ta Meitſiſt
jünnib ja inimeste pattude eest jaab kannatama.

Mika. Ta kuulutas ette, et Lunastaja Petlemmas
jaab ſündima.

Daniel. Ta kuulutas aastanumbri ette, millal Lunas-
taja jaab ſündima.

Räſimised: Mis tegi Jumal Ebrea rahwa meeleparandamiſeks?
Mis ſugused inimesed kutsutakse prohvetideks? Mis prohvetid iſeäranis
ette kuulutasid?

IV.

Jutustused Uueseaduse piibliloost.

1. Püha Neitsi Maria sündimine.

(8. septembril).

Kui maailma Lunastaja sündimise aeg kätte jõudis, siis elasid Natšareti linnas Galilea maal wanad inimesed Joakim ja tema naene Anna.

Nad olid funinga Daaweti sugust ja wagad. Üks kurbtus waewas neid, et neil laste õnnistust ei olnud. Nemed palusid Jumalat, et ta neile lapsukese annaks, ja töotasid, et kui Jumal nende palwet kuulda wõtab, siis pühandawad nemad selle lapse Demale, see on, annawad ta templi juure.

Jumal wõttis nende palwet kuulda: neil sündis tütarlaps, kellele nad Maria nimeks panid. Maria sündimine tõi rõõmu mitte üksi tema waneimatele, waid kõigile inimestele, sest et ta Lunastaja Emaks jai.

Püha Neitsi Maria sündimine.

Küsimised: Kuis elasid püha Neitsi Maria wanemad? Kelle sugust nad olid? Mis üle nad Jumalat palusid? Misjuguje töotuje nad Jumalale andsid, kui Ta neile lapjuse annab? Kas Jumal nende palwet kuulda wõttis? Mis nad oma tütrele nimeks panid? Kelle emaks ta sai?

2. Püha Neitsi Maria templisse wiimine.

(21. novembril).

Kui püha Maria kolme aastaseks sai, siis wiisid tema wanemad oma töotuje järele teda Jerusalemma templi. Teised wäikesed tütarlapsed olid teda saatmas, pidasid põlewad küünlad käes ja laulsid jumalikka laulusid. Wäike Maria läks ise trepist üles templi ukse ette. Siin wõttis ülempreester Saksarias teda wastu ja wiis Püha Waimu juhatusel järele templi kõigepühama paika, kuhu ta ise üksainus kord aastas wõis käia.

Neitsi Maria elas templi juures üksteistkümmend aastat. Ta oli väga waga ja jumalakartlik laps, palus alati Jumalat, luges hoolega püha kirja; ta tegi näputööd ja oli kasin söömisel.

Jumala Waim ja pühad inglid hoidsid armast tütarlast.

Küsimised: Miks Joakim ja Anna oma tütre templisse wiisid? Kes teda saatid? Mis püha Maria templi juures tegi? Kes teda hoidsid? Millal jeda päewa pühitsetakse?

3. Püha Neitsi Maria Joosepi juures.

Kui Neitsi Maria 14 aastaseks sai, siis seaduse järele, kui täiealine tütarlaps, pidi ta oma wanemate juure tagasi minema, ehk abielusse astuma. Püha Maria oli Jumalale töötanud igawesti neitsiks jääda, wanemad olid ka juba ära surnud, sellepärast panid tema kaswatajad teda tema oma sugulase wanase Joosepi hoole alla. Joosep elas Natšareti linnas.

Küsimised: Kui kaua Neitsi Maria templi juures oli? Kas ta wanemad weel elasid, kui tal waja oli templi juurest ära minna? Miks Maria abielusse ei astunud? Kelle hoole alla ta sai antud? Kuis Joosep elas?

4. Rõõmusõnumi kuulutamine Neitsi Mariale.

(25. märtsil).

Üksford luges Neitsi Maria püha prohveti Jesaia raamatut. Siis ilmus temale peaingel Rabriel ja ütles: „Ole rõõmus, kes ja oled armu jaanud, Issand olgu Sinuga, Sina õnnistud naeste seas! Sina pead poja ilmale tooma ja pead Temale nime panema Jeesus.“

Neitsi Maria küsis: „Kuidas see peab sündima?“

Peaingel Rabriel vastas: „Püha Waim peab Su peale tulema ja Rõõgekõrgema wägi Su üle warjama, seepärast peab ka see Püha, kes Sinust sünnib, Jumala Pojaks hüütama.“

Maria kostis: „Waata, siin on Issanda ümardaja, mulle sündigu ju sõna järele.“

Seda sündmust pühitseb ristikogudus 25. märtsil ja see püha kutjutakse rõõmukuulutamiseks. Rahwas nimetab teda paastu Maarja päewaks.

Küsimised: Kui Neitsi Maria prohveti Jesaia raamatut luges, kes ilmus siis Temale? MisjuguSte sõnadega teretas peaingel püha Neitsit? Mis vastas Maria? Kuidas Maria selle sõnumi wastu wõttis? MisjuguSes palwes sejawad need peaingli teretusõnad?

5. Jeesuse Kristuse sündimine.

(25. detsembril.)

Kui aeg kätte tuli, et maailma Lunastaja pidi sündima, siis olid Juudamaa ja rahwas Rooma riigi walitsuse all. Rooma keiser Augustus andis käsu wälja üleüldist hingeriigutust riigi alamate seas käsle wõtta. Selle tarwis pidi iga inimene ennast oma esiwanemate linna külge üleskirjutama.

Joosep ja Neitsi Maria elasid Natjareti linnas, aga nende esiwanemad olid Petlemmast pärit, sellepärast läksid nemad sinna linna.

Kui wagad teekäijad Petlemma linna jõudsid, siis ei leidnud nemad enestele öömaja, sest kõik korterid olid juba inimesi täis. Siis nad läksid linnast wälja ühte tühja koopa, kuhu karjased pahadel ilmadel oma karjad warjule ajasid.

Selles koopas sündis pühast Neitsist Mariaast Jumalik Lapjake, maailma Lunastaja, Issand Jeesus Kristus ilmale. Neitsi Maria mähkis lapjake mähkmete sisse ja pani sõime.

Küsimised: Kas pearingli kuulutamine läks tööks? Miks läksid Joosep ja Maria Betlemma? Miks nad õõfets koopasje jäid? Millal on Kristuse sündimise püha?

6. Betlemma karjaste kummardamine.

Betlemma karjased olid esimesed, kes Lunastaja sündimisest teada said. Neile ilmus sel õõfel ingel. Karjased kohkusid esmalt ära, aga ingel waigistas neid ja ütles: „ärge kartke, ma kuulutan teile suurt rõõmu, mis kõige rahwale peab jaama: teile on täna Daaweti linnas sündinud maailma Lunastaja Kristus. Ja see olgu teile täheks: teie leiate Lapsuse koo pas sõimes magawat!“

Kui ingel ära läks, siis ilmus taewa peal suur hulk teisi inglid. Nemad laulsid Jumalale auukiituse laulu:

„Auu olgu Jumalale kõrges,
Maa peal rahu,
Sünnestest hea meel“.

Süis läksid karjased koo pa, leidsid nõnda, kuidas ingel oli kõnelenud ja kummardasid Lapsusest.

Küsimised: Kes olid esimesed õnnelikud, kes Õnnistegija sündimisest teada said? Kes neile jellest teada andis? Mis sugust kiituse laulu laulsid inglid Kristuse sündimise ajal? Mis tegid karjased pärast inglite ilmumist?

7. Jssanda wastuwõtmine templis.

(2. webruaril).

Meljakümmnemal päewal pärast Lapsuse Jeesuse sündimist tõi Neitsi Maria Teda Jerusalemma templi, nagu Junda rahwa käst nõudis, ja tõi Tema ja iseene eest Jumalale ohwrit.

Templis wõttis neid wanake Simeon vastu, kellele Jumal oli töotanud, et ta enne ära ei sure, kui Õnnistegijat näha ei saa. Siimeon wõttis Lapsuse oma käte peale, kiitis Jumalat ja ütles: „Jssand, nüüd lased Sina oma sulase rahus ära minna oma sõna järele, sest mu silmad on Su õnnistust näinud, mis Sina oled walmistanud kõige rahwa nähes, walgujeks, paganaid walgustama, ja oma Jsraeli rahwa auuks.“

Templis oli veel 84 aastane prohwetlik waga naeste-
rahwas Anna. Tema kõneles kõigile, et jee Lapsuke on töötud
maailma Lunastaja.

Küsimised: Mis nõudis Juuda rahwa käsi, mis pidi eijündi-
nud poeglastega 40 päewal pärast sündimist tehtama? Kes Lapsukest
Jeesust templis wastu wõttis? Mis sõnad ütles Simcon, kui ta
Jeesust oma süles hoidis? Kes teda veel Lunastajaks nimetas?

8. Targade kummardamine.

Mõne aja pärast tulid kolm hommikumaa tarfa Betlemma
Jeesust kummardama. Need targad wõi tähetundjad olid ise-
jugust tähte taewa peal näinud ja arwasid kohe, et jelle tähe
ilmumine Ennistegija sündimist tähendab. Juuda prohwetid
kuulutasid Lunastajast ette ja jee pärast tulid nad Juudamaale
ja tulid Juudamaa pealinna Jerusalemma. Siin said nad
teada, et prohwetit Miska ettekuulutamise järele Lunastaja
Betlemmas sünnib. Nemad läksid Betlemma. Imelik täht
ilmus jälle taewa peale ja käis nende eel kuni jelle majani,
kus Lapsuke sees oli. Targad läksid majasse, kummardasid
sündinud Lapsukest ja tõid Temale andeid: kulda, wiirukit
ja mirri, ja läksid siis omale maale tagasi.

Küsimised: Kes peale karjaste veel Jeesust kummardamas
käisid? Kust targad Lunastaja sündimisest teada said? Mis nad
Lapsukele kingituselt wiisid?

9. Ristija Joannes.

Prohwet Malakia kuulutas ette, et enne Lunastaja tule-
mist juur prohwet jaab ilmuma. See juur prohwet oli Ristija
Joannes.

Joannes oli preestri Sakaria ja tema naese Elisabeti
poeg. Ta kaswis kõrbes üles. Kolmekümne aasta wanaduses
tuli ta kui Jumala saadik Jordani jõele inimestele Lunastaja
tulemisest teada andma. Rahwas hakkas igaft küljest tema
juure tokku käima. Kes tema sõna uskus ja oma patud
kahetjes, jeda ristas Joannes Jordani jões, jellepärast nime-
tas teda **Ristijaks Joanneseks.**

Küsimised: Kes kuulutas ette, et enne Lunastajat Selläija saab tulema? Kelle poeg oli Joannes? Kus ta üles kasvis? Keda ta ristis? Kuidas teda seepärast kutjuti?

10. Jeesuse Kristuse ristimine.

(6. januaril.)

Dma taewase Isa tahtmist täites, tuli Issand Jeesus, kui ta 30 aastane oli, Natšareti linnast Jordani jõele Joannele käest ristimist saama. Joannes feelas teda ja ütles: „Mul

on tarwis, et mind Sinust ristitakse, ja Sina tuled minu juure“. Jeesus ütles: „Olgu nüüd nõnda, sest nõnda on meie kohus kõik õigust täiesti teha. Siis ristis Joannes Teda.

Kui Jeesus weest välja tuli, siis läksid taewad lahti ja Püha Waim tuikese näol tuli tema peale ja taewast oli hääl kuulda: „See on Minu armas Poeg, kellest Mul hea meel on“.

Selle sündmuse mälestuseks on juur püha seatud, mis **Issanda ristimise** või **ilmumise** pühaks kutjutakse. Rahwas nimetab seda püha Kolmekuninga päevaks. Sel päeval pühitsetakse wett kirikus.

Küsimised: Kui wana oli Omistegija, kui ta ristimisele tuli? Kus Teda ristiti ja kes ristis? Mis ütles Joannes Jeesusele ja mis wastas Jeesus selle peale? Mis ristimise ajal sündis? Kuidas see püha kutjutakse?

Ristija Joannes.

11. Jeesuse Kristuse õpetus.

Pärast ristimist elas Jssand Jeesus Kristus maa peal veel kolm ja pool aastat ja tegi inimeste ihu ja hinge lunastamiseks tööd. Ta kuulutas inimestele: „Parandage meelt ja uskuge, et Mina olen See, kes igawest õndsust annab“.

Alga et igawest õndsust saada, õpetas Jeesus, peab kõigepealt Jumalat armastama ja ligimist armastama. Kui inimesed meile ülekohut teewad, siis ei pea meie nende wastu mitte wiha kandma, waid nende ülekohu andeks andma, nagu Jumal meile meie patud andeks annab.

Et inimesed oleksid uskunud, et ta on tõesti Lunastaja, Jumala Poeg, Jssand Jeesus Kristus, jelle tõenduseks tegi Ta imetegusi, see on niisugusi tegusi, mis inimene mitte teha ei wõi, waid mis ainult Jumal üksi wõib teha. Minja käepuntumise läbi tegi Ta haiged terweks, pimedad nägema, kurdid kuulma, jalutumad käima ja äratas surunud üles.

Ta käis wett mööda kui kuiwa maad mööda, waigistas tormi, jõttis tuhanded inimesed imelikult.

Inimesed hakkasid hulgana Tema järel käima. Palju uskusid Tema sisse. Ta walitses omale 12 jüngrit wõi apostlit, et nad Tema õpetust inimestele teada annaksid.

Küsimised: Kui kuu elas Jeesus Kristus pärast oma ristimist veel maa peal? Mis ta kuulutas? Kuidas ta käskis nendega olla, kes meile ülekohut teewad? Mis tegi Jeesus, et rahwas tema sisse uskus? Mis on imetegu? Misjuguised imetööd tegi Jeesus Kristus? Kuidas rahwas ennast Tema wastu üles näitas? Palju oli Kristuse jüngrid?

12. Jssanda muutmine.

(6. augustil).

Enne Oma kannatamist näitas Jssand Jeesus jüngritele Oma jumaliku auu. Ta wõttis Enesega seltsis kolm jüngrit: Peetruse, Jakobuse ja Joanne, ja läks Tabori mäele. Siin hakkas Jssand palwet lugema. Palwetamise ajal Teda muudeti jüngrite ees. Tema pale paistis otsegu päike, riided olid walged kui lumi, tahts prohwet, Mooses ja Elias, ilmusid taewast ja kõnelesid Tema eestulewast kannatamisest.

Siis ütles Peetrus Jeesusele: „Jssand, siin on meil hea olla; kui Sa tahad, meie teeme siia kolm telki (maja): ühe Sinule, ühe Moosesele ja ühe Eliale“.

Kui ta alles rääkis, warjas nende üle hele pilw, jüngrid jattusid pilwe sisse ja kuulsid häält: „See on Minu armas Poeg, Teda kuulge“. Jüngrid kohkusid ära, heitsid filmili maha ja kartsid. Jeesus tuli nende juure ja ütles: „Tõuske üles, ärge kartke mitte“. Kui nad üles tõusid, oli Jeesus üksi ja igapäewases olemisses.

Sel päewal õnnistatse kirikus aiawilja.

Küsimised: Keda oma jüngritest wõttis Jeesus enesega jeltsis Tabori mäele? Mis Temaga seal juhtus? Kes Temale ilmusid? Mis ütles Peetrus Jeesusele? Mis oli pilwist kuulda? Kuidas see püha tutsutakse, millal Tabori sündmust mälestakse?

13. Jssanda kuninglik minemine Jerusalemma.

Kuus päewa enne Juuda rahwa paasapäiha läks Jeesus Kristus ilmaliku tuninga auuga Jerusalemma. See oli nii: Kui Ta oma jüngritega Betania alewist tulles Olimäele oli jõudnud, siis töid jüngrid Temale ligiolewaft külast (alewist) emaesli ühes jäluga. Päratu hulk rahwaft kogus sinna kokku. Jüngrid katsid jalu oma riietega, panid Jssanda tema selga istuma ja hakkasid Jerusalemma poole minema. Rahwas laotas oma riided tee peale, teised raiusid offi puist ja heitsid tee peale. Kõik kandsid palmipuu offi käes ja laulsid ning hõiskasid: „Hosianna (peastmine) Daaweti pojale!“ Jeesus läks kuninglikult rahwa jaatusel Jerusalemma.

Jeesuse kuninglikku Jerusalemma minemist ristitogudus pühitseb pühapäew enne Lihawõte pühi. Jumalateenistusel õnnistatse sel päewal palmi okste asemel paju offi kirikus. Neid õnnistud offi peawad kirikurahwas oma käes jumalateenistusel ja wiiwad siis kodu.

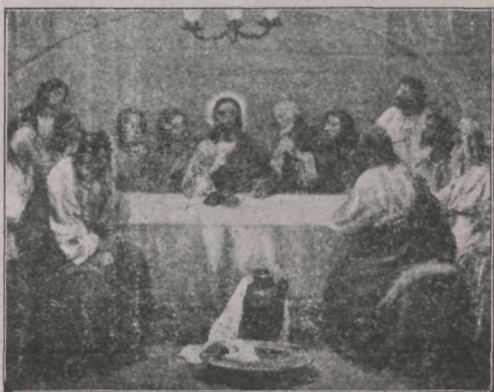
Küsimised: Kuhu Jeesus läks oma jüngritega? Kuidas läks Jeesus Jerusalemma? Mis tegid jüngrid ja rahwas? Mis isäralikku on selle sündmuse jumalateenistusel?

14. Püha õhtusöömaaeg.

Neljapäeva õhtul, päev enne Oma kannatamist ja surma, tuli Jeesus Kristus Oma jüingritega seltsis ühte tuppa, kus jüingrid juudarahwa paasapüha kombe järele olid õhtusöömaaaja valmistanud.

Kui nad söönud olid, võttis Jeesus hapu leiva, õnnistas, murdis tükkideks, andis jüingritele ja ütles: „wõtte, sööge, see on Minu ihu, mis teie eest murtakse pattude andeksandmiseks“. Pärast võttis ta karika wiinamarja wiinaga, õnnistas ja andis oma jüingritele ja ütles: „Sööge kõik sealt jeeft, sest see on Minu veri, uuejeaduse veri, mis teie ja mitme eest ära walatakse pattude andeksandmiseks. Seda tehke Minu mälestuseks.“

Kuidas leib Jesanda ihuks ja wiin vereks saawad, igakord, kui seda sakramenti talitakse, see on saladus, isegi inglid ei wõi seda ära mõista.

Püha õhtusöömaaeg.

Seda sakramenti toimetakse wiimse päewani. Igaüks inimene, olgu laps wõi wana, peab Kristuse ihu ja were sakramendil käima, sest Jeesus ütles: „Kes ei söö Minu liha ja ei joo Minu werd, sellel pole osa Minust.“

See jumalateenistus, kus püha õhtusöömaaaja sakramenti talitakse, nimetatakse **liturgiaks** ehk **lõuna-teenistuseks**.

Küsimised: Millal Jesand püha õhtusöömaaaja sakramendi seadis? Misjulgused sõnad ta seal junres ütles? Kas kõik inimesed peawad sellel sakramendil käima? Kuidas see jumalateenistus kutsutakse, kus püha õhtusöömaaega talitakse?

15. Jeesuse Kristuse kannatamine ja ristisurm.

Pärast püha õhtusöömaaga läks Issand Jeesus Kristus Oma jüngritega Retsemani aeda palwet lugema. Siin wõtsid Tema waenlased Teda kinni ja wiisid ülemapreestrite kohtu ette. Siin nemad waletasid Tema peale; peksid, piinasid, teotaskid armulist ja süüta Jeesust hirmsasti, ja wiimaks rahwa ülema, Pontsiuse Pilatuse, lubaga surmasid Teda ära.

Kristus risti peal.

Reede hommikul töid sõjamehed Jeesuse Kristuse Kolgata mäele ja löid Teda seal risti külge kahe rõõwli wahela. Kõik walupiina kannatas armuline Jeesus pittameelega ära ja ei mõistnud Oma surma-waenlasi mitte huffa, waid koguni õnnistas neid ja palus nende eest üheksamal tunnil.

Tema püha hinge lahkusmise ajal läks päike pimedaks, maa wärises, kaljud läksid lõhki ja surnud tõusid üles. Rahwas seda nähes hüüdis: „Tõesti, Jeesinane oli Jumala Poeg!“

Rüüsimised: Kuhu läks Issand pärast õhtusöömaaga ja miks pärast? Kus oli Kristus ristilöödud? Mil päewal ja tunnil suri Õnnistegija Jeesus? Mis tema hingeheitmise ajal sündis?

16. Kristuse furnust ülestõusmine.

Reede õhtul tulid kaks Jeesuse jalajüingrit Joosep ja Nikodemus ja matsid Tema püha ihu Joosepi uude hauda, ja weeretasid kiwi haua ukse ette. Peale selle panid Suunda ülemad wahid haua ukse ette ja kiwi pitseriga kinni.

Kolmandamal päewal pärast ristijurma tõusis Jeesus furnust üles ja tuli hauast välja.

Ingel tuli taewast, weeretas kiwi haua ukse eest ära ja istus selle peale. Ingli nägu hülgas kui wälf ja riided olid walged kui lumi. Hauawahid wärijesid hirmu pärast ja said otsegu furnuks. Kui nad toibunud olid, siis jooksid nad linna ja rääkisid ülematele, mis oli juündinud. Need kinkisid wahtidele raha ja käskisid neid jutu välja teha, et Kristuse ihu olla tema jüngrid ära wiinud, siis kui nemad maganud.

Kui wahid ära jooksid, siis tulid haua juure salwikandjad naesed. Nemad tahtsid Issanda Jeesuse ihu salwiga wõida. Ingel, kes kiwi peal istus, ütles neile: „Teie otsite Jeesust, kes risti oli löödud. Teda ep pole siin, sest ta on üles tõusnud; tulge waadake ajat, kus Issand on maganud.“

Pärast seda ilmutas Ennast Jeesus Kristus weel mitu korda oma jüingritele, näitas neile oma haawu, sõi nende ees, kõneles nendega ja õpetas neile Jumala riigi saladusi.

Kristuse furnust ülestõusmise püha nimetaks teifiti weel **Paasapühaks**. Ta on kõige suurem ristirahwa püha.

Küsimised: Mitmendal päewal pärast oma surma tõusis Jeesus Kristus furnust üles? Kuidas see ime juündis? Mis sai hauawahtidega? Mis ütles ingel naestele? Mis nõuu andsid Suunda rahwa ülemad hauawahtidele?

17. Issanda taewaminemine.

Neljakümneimal päewal pärast Oma furnust ülestõusmist ilmutas Ennast Jeesus Kristus Oma jüingritele wiimast korda. Ta läks nendega seltsis Jerusalemmast Olimäele. Tee peal kõneles Ta nendega, andis neile wiimase õpetuse, töötas neile

Püha Waimu jaata, käskis neid maailma sisse minna ja Tema armuõpetust kõigile kuulutada. Kui nad Olimäele tulid, siis

Issanda taewa minemine.

tõstis Jeesus Oma käed üles ja õnnistas jüngerid ja jelsamal ajal tõsteti Teda nende nähes üles, kuna viimaks pilw Teda ära varjas.

Jüngerid waatasid ükshilmi taewa poole. Kaks inglit walges riides ilmusid neile ja ütlesid, et Jeesus on üles wõetud taewa ja saab jälle tulema jelsamal kombel, kui Ta on üles taewa läinud.

Küsimised: Kui kانا oli Jeesus Kristus maa peal pärast Oma surrust ülestõusmist? Mis Ta töötas Oma jüngeritele? Kust läks Jeesus üles taewa? Mis ütlesid inglid jüngeritele?

18. Püha Waimu mahatulemine apostlite peale.

Kümnmel päewal pärast Issanda taewaminemist olid kõik jüngerid Jerusalemmas koos. Hommiku kolmandamal tunnil (meie aja järele kellu 9), kui jüngerid palwetasid, kuuldi taewa peal suurt kohinat, nagu wali tuul oleks puhunud. Jüngerid läksid toast õue ja nägid eneste peade kohal õhu sees tule keelesid, mis nende peale maha langesid. See oli Püha

Waim tule keelte näol. Püha Waimu saanud jüngrid hakkasid wõõraid keelesid rääkima ja imetegusid tegema.

Kohina peale jooksis rahwas koku ja pani imets, kui kuulsid et jüngrid igat keelt rääkisid. Peetrus seletas neile, et Jeesus Kristus, keda Juuda rahwas risti löid, on surmalt üles tõusnud ja et Püha Waim on nüüd nende peale tulnud, kes Tema sisse usuvad. Peetruse kõne mõjus rahwa peale ja ligi kolmtuhat inimest lasksid ennast ristida. Nõnda algas maa peal **Kristuse kogudus** või **ristikogudus** — **kirik**.

Püha Waimu saanud apostlid läksid igale poole üle maailma laiali ja kuulutasid armuõpetust Jeesusest Kristusest ning asutasid kogudusi.

Küsimised: Millal tuli Püha Waim jüngrite peale maha? Mis näol Ta tuli? Mis andi kinkis Ta jüngritele? Kes kohinat veel kuulsid? Mis ütles apostel Peetrus selle kohta, et jüngrid wõõrast keelt rääkisid? Kuudas see kõne rahwa peale mõjus? Millal Püha Waimu mahatulemist pühitsetakse?

19. Jumala Oma uinumine.

(15. augustil).

Jumala Oma elas maa peal 64 aastat. Pärast Oma Poja meie Issanda Jeesuse Kristuse ristisurma Ta elas apostli Joannele majas Jerusalemmas.

Ükskord ilmus Temale peaingel Raabriel ja andis teada, et Tema siit maailmalt äraminek on kätte jõudnud. Kõige-püham Jumala Oma hakkas Ennast surma vastu walmistama. Ta soovis veel apostlitega jumalaga jätta, kes sel ajal maailma sisse olid laiali läinud Kristuse armuõpetust kuulutama. Jumal täitis Tema soowi. Kõik apostlid tulid imelikul wiisil Jerusalemma koku. Minult Doomast ei olnud mitte. Kõige-püham Neitsi jättis apostlitega jumalaga ja lahkus siis siit ilmalt. Tema surm oli wäike, nagu magama uinumine. Jeesus Kristus ise wõttis Tema püha hinge vastu, kuna apostlid ihu Ketsemani aeda Joosepi hauda maha matsid.

Kolmandamal päeval ilmus ta Doomas; tal oli väga kahju, et ta püha Neitsi wiimastest õnnistamisest oli ilma jäänud. Ometi soovis ta Tema püha ihu kummardada. Aga,

imet, ihu ep polnud enam hana. See oli üles taewa wõetud. Ja Jumala Ema Jse ilmus siis neile õhu sees ihulikult ütle-mata hülgukses ja ütles: „Olge rõõmsad, Mina saan ikka Teie eest Oma Poega ja teie Jumalat paluma.“

Küsimised: Mitu aastat elas Jumala Ema maa peal? Kelle juures Ta elas? Kes Tale jurma tundi teada andis? Kas kõik apostlid Tema hinge lahkumisel koos olid? Kuus apostlid teada said, et Jumala Ema ihu taewa oli wõetud? Millal jeda püha pühitsetakse?

20. Issanda Glawakstegewa Kristi ülesleidmine.

(14. augustil).

Kolmsada aastat oli juba Kristuse surmusest ülestõusmisest mööda läinud. Selle aja sees oli ristiusk igale poole laiali lagunenud.

Esimene keiser, kes ristiusu wastu wõttis, oli Konstantin Suur. Tema waga ema Elena läks Jerusalemma, et jeda risti üles otsida, mille peal Issand Jeesus Kristus ära juri. Jumal õnnistas kuninga ema ettewõtet; ühe wana juudamehe juhatuse järele leiti pagana usu templi alt maa seest kolm risti — Õnnistegija ja kahe rõõwli ristid. Aga misjugu neist oli Õnnistegija Rist, jeda oli wõimata ära tunda, sest et püälkirjad olid ära kadunud.

Kuninga ema ja rahwas pöörsid ennast palwes Jumala poole ja Ta kuulis nende palwet. Imetegude läbi tundsid kõik Issanda Glawakstegewa Kristi ära. Siis ruttas rahwas kofku, et kallist Kristipund näha ja juundleda. Piiskop Makarius teiste waimulikfude abil tõstis Kristi üles kõrgesse rahwale näha. Kõik rahwas kummardas Kristipuu ette ja laulis: „Issand, heida armu!“

Palwe Issanda Kristile.

Sinu Kristi ette kummardame meie, oh Issand, ja Sinu püha surmusest ülestõusmisest auustame meie.

Küsimised: Kuidas oli ristiusk esimene kolmesaja aasta jooksul edenenud? Kes oli esimene ristiusu keiser? Kes võttis ette Issanda Risti üles leida? Kes Risti kätte juhatas? Mis tegi piiskop, et kõik rahvas oleksid võinud Risti näha? Mis tegi rahvas Risti nähes? Millal jeda püha peetakse? Loe palve püha Ristile.

21. Ristiusu tulemine Wenemaale.

Enne oli Wenemaal pagana usk, kus ebajumalaid kummar-
dati. Aga würst Vladimir ei olnud oma rahwa paganusuga
rahul: ta tahtis uut, paremat usku jaada. Õigeusu usuõpetus
ja jumalateenistus ning kirikulaulud meeldisid würstile. Selle-
pärast võttis ta 988 a. õiget usku vastu ja laskis ennaft
ristida. Jumalafartliku würsti eeskujul järelle tegi ka kõik
Wene rahvas. Nad lasid ennaft heameelega ristida.

Wenemaalt tuli õigeusk eestlaste jekka meie juure. Esialt
oli õigeuslusi eestlaste juures vähem, aga 1841 aastast hakkas
õigeusu inimeste arv tõusma ja praegu on eestlaste seas sajad
tuhanded õigeuslusi. Meie juur Keisri Herra oma Perega
ja enamasti kõik kõrged riigi ülemad on õigeuslused.

Küsimised: Kes Wene würstidest võttis õiget usku vastu ja
millal see oli? Mis temale uskus kõige enam meeldis? Mis tegi
wenerahvas, kui würst Vladimir oli ristiusku vastu võtnud? Kust
tuli õigeusk eestlaste jekka?

V.

Hommiku- ja õhtu-palwed, usutunnistus ja kümme käsku.

Hommiku-palwe.

Sinu juure, oh Issand, inimese armastaja, tõttan ma unest üles tõustes ja ruttan Sinu tahtmist täitma Su armu abil ja palun Sind: ole mulle abimeheks igal ajal ja iga asja juures, ja hoia mind iga kurja lihaliku teo ja kurati kawaluise eest, lunasta mind ja wii mind Oma igawese riiki, sest Sina oled mu Looja ja iga hea asja muretseja ja andja, Sinu peale üksnes loodan ma ja Sulle annan auu nüüd ja ikka ja igawesti. Amen.

Selles palwes meie nimetame Jumalat Issandaks, inimese armastajaks, mis tema tõepoolest on, ja palume:

- 1) et Ta meile abimeheks oleks;
- 2) et Ta meid kurja teo ja kurja waimu kawaluise eest hoiaks;
- 3) et Ta meid ära lunastaks ja igawese taewariiki wiiks.
- 4) Kõik seda palume sellepärast, et usume, et Jumal meie Looja, muretseja ja andja on;
- 5) Wiimaks paneme kõik oma lootust Tema peale.

Õhtu-palwe.

Issand, meie Jumal! Anna mulle andeks kõik, mis ma jell päewal sõna, mõtte ja teoga olen pattu teinud, sest Sina oled helde ja inimese armastaja, jaada mulle rahulist ja waikest und; läkita oma kaitsja ingel,

Selle palwega meie palume:

- 1) Et Jumal meile meie patud andeks annaks, mis päewal olime teinud.
- 2) Et Jumal jaadaks meile rahulist, waikest ja kosutawat und.
- 3) Et Jumal läkitaks kaitsja ingli meid kurja eest warjama.

kes mind kõige kurja eest warjaks ja hoiaks; sest Sina oled meie hingede ja ihude kaitsja ja Sulle Isale ja Pojale ja Pühale Waimule anname meie auu nüüd ja ikka ja igawesti. Amen.

4) Meie kiidame Jumalat, et Ta on meie ihude ja hingede kaitsja, ja

5) Anname Temale igawesti auu.

Usutunnistus.

1. Mina usun ainu Jumala Isa, kõige ülespidaja, taewa ning maa ja kõigi nähtawate ja nägemata loomade Looja sisse.

2. Ja ainu Issanda Jeesuse Kristuse, ainusündinud Jumala Poja sisse, kes Isast on sündinud enne kõiki aegu, walguis walgusest, tõsine Jumal tõsiseft Jumalast, sündinud, mitte loodud, Isaga üheloomuline, kelle läbi kõik on loodud.

3. Kes meie inimeste ja meie lunastamise pärast on maha tulnud taewast, ja liha sisse saanud Püha Waimu ja Reitsi Maria läbi ja inimeseks jaanud.

4. Kes meie pärast on risti löödud Pontiusi Pilatuse ajal, ja kannatanud ja maha maetud.

5. Ja ülestõusnud kolmandamal päewal firjade järele.

6. Ja kes on üles läinud taewa ja istub Isa paremal käel.

Ma usun, et on üks Jumal kolmes Pales.

Esimene Pale on Jumal Isa. Jumal on taewa ja maa loonud ja peab ülal kõik ja kannab hoolt kõige eest.

Ma usun, et teine Kolmainuse pale on Jumal Poeg, Issand Jeesus Kristus. Ta on igawesest ajast sündinud Isast, on nüütsama Jumal, kui Isagi, ja et Isa on kõik Poja läbi, kui oma Sõna läbi, loonud.

Ma usun, et Jumala Poeg Issand Jeesus Kristus on meie pärast taewast maha tulnud ja inimeseks saanud Püha Waimu ja Reitsi Maria läbi.

Ma usun, et Jeesus Kristus kannatas ja suri risti peal ja see läbi tõi Jumalale lepitamise ohwrit meie eest.

Ma usun, et Jeesus Kristus oma Jumaliku wäega tõusis surrust üles kolmandamal päewal pärast ristijurma.

Ma usun, et Issand Jeesus Kristus pärast oma surrust ülestõusmift läks inimese ihu ja hingege üles taewa Jumala auu sisse.

7. Ja kes jälle saab tulema aauga kohut mõistma elawate ja surmude üle ja kelle riigil ei saa otja olema.

8. Ja Püha Waimu, Issanda, Elulooja sisse, kes Issi wälja läheb, keda ühtlasi Issa ja Pojaga kummardatse ja auustatse ja kes prohwetide läbi on rääkinud.

9. Üheainsa, püha, kõige maapealse apostliku koguduse sisse.

10. Ma tunnistan ühte ristmist pattude andeksandmiseks.

11. Loodan surmude üles tõusmist.

12. Ja tulewa aja elu. Amen.

Ma usun, et Jeesus Kristus ükskord tuleb inimeste peale kohut mõistma. Siis lähewad õiged taewa auuriiki igawesti.

Ma usun, et Jumala Kolmas ainuse kolmas Pale on Püha Waim, et Püha Waim läheb Issi wälja, et Ta on niisama Jumal, kui Issa ja Poeg, et Ta kõigile elu annab, et Tema juhatusel on pühad mehed Jumala sõna kuulutanud.

Ma usun, et need saamad õndsaks, kes õige ristikoguduse liikmed on; seepärast on mu kohus koguduse sõna kuulda.

Ma usun, et iga inimene peab ükskord ristitud saama, mis läbi ta patud andeks saab. Ristimine on sakrament, sakramentisi on seitse.

Ma usun, et wiimisel päewal surmud saamad üles tõusma.

Ma usun, et pärast surmude ülestõusmist algab õigetele igawene õnnis elu, aga ülekohtustele — igawene piin.

Jumala kümme käsku.

1. Mina olen Issand sinu Jumal, sul ei pea mitte teisi Jumalaid olema Minu kõrwas.

2. Sina ei pea enesele mitte tegema ei nikerdatud kuu ega mingisugust nägu, ei sest mis taewas ülewel, ei sest, mis all maa peal, ega sest, mis wees maa all on. Sina ei pea mitte nende ette kummardama, ega neid teenima.

Siimene käsk käsib üht Jumalat tunda ja auustada; keelab pagana usku, ebausk, nõidust, umbusk pidada ja õigest usust ära taganeda.

Teises käsus keelab Jumal nikerdatud kujusid ja ebajumalaid teenida, aga püha kujude ees tema käsib palvetada. Pattu teewad need, kes maailma asju ja himusid teeniwad kui Jumalat.

3. Sina ei pea mitte Jssanda oma Jumala nime ilmaasjata juhu wõtma.

4. Mõttele hingamise päewa peale, et ja jeda pühitsed. Kuus päewa pead ja tööd tegema, ja kõik oma tegemist ära tegema, aga seitsmes päew on Jssandale sinu Jumalale.

5. Muusta oma isa ja oma ema, et ju käsi hästi käib ja ja kaua elad maa peal.

6. Sa ei pea mitte tapma.

7. Sa ei pea mitte abielu ära rikkuma.

8. Sa ei pea mitte warastama.

9. Sa ei pea mitte wale-tunnistust rääkima oma ligimise wastu.

10. Sa ei pea mitte himustama oma ligimise naist; ja ei pea mitte himustama oma ligimise koda; ei tema põldu, ei tema sulast, ega ta ümardajat, ei tema hõrga, ega eeslit, ei ka muud lojussid, ega mingisugust asja, mis ju ligimise päralt on.

Kolmandas käjus keelab Jumal Tema püha nime ja kõik, mis Temale pühitsitud, kurjasti pruukida: naerda, pilgata, pühakirja ja palweid tähelepanemiseta lugeda, walet wanduda.

Neljandas käjus käsib Jumal argipäewadel tööd teha, aga püha-päewadel kirikus käia, kodus pühakirja lugeda, ligimistele head teha ja paastu pidada.

Viieandas käjus käsib Jumal isa-ema ja ülemate-wanemate sõna kuulda ja neile kohuslikku auu anda. Sõnakuulelikkude laste eluiga pittedab Jumal.

Kuueandas käjus keelab Jumal teise inimese ja oma enese elu wõtmast. Käsib waeleid aidata, wihamestega ära leppida ja kõigiga armastuses ümber käia.

Seitsmendas käjus keelab Jumal roppu elu elamast, liig jõomist-joomist. Käsib, et mees ja naene peawad üksteist armastama.

Kahetjamas käjus keelab Jumal ilma lubata wõõrast asja wõtta. Käsib trund, õiglased, armulised olla.

Üheksamas käjus keelab Jumal waletamast; käsib tõtt rääkida ja oma keelt waigistada.

Kümneandas käjus keelab Jumal kadestust ja himu wõõra omanduse järele; käsib oma Jumalast antud osaga rahul olla ja ligimisele head joowida.

Tähtsam peawake õigusu ja luteruse usu wabel.

Õigust õpetab:

1. Inimene saab õndsaks usu ja heategude läbi.

2. Usu põhi on püha kiri ja püha suusõna.

3. Patu sisse langemise läbi inimene ei kaotanud Jumala nägu mitte täiesti ära: mõned märgid jääwad sellest järele.

4. Issanda Kristi peab auustama ja ristitähga ennast warjama.

5. Püha inimesi ja inglid peame oma palwetes appi hüüdma.

6. Surnute eest peab paluma.

7. Issanda Jeesuse Kristuse, Tema püha inimeste ja inglite kujukid peab auustama.

8. Püha Jumala Ema Neitsi on pühade hulgas kõige suurema auu sees.

9. Ünnistegija seadis seitse sakramenti.

Luteruse ust õpetab:

Inimene saab õndsaks üks-päinis usu läbi.

Usu põhi on ükspäinis püha kiri.

Patu sisse langemise läbi inimene kaotas Jumala näo koguni ära: mingisugusi jälgesi ei jäänud järele.

Issanda Kristile isesugust auu ei pea andma ja ennast ristitähga mitte warjama.

Püha inimesi ja inglid ei pea mitte palwetes appi hüüdma.

Surnute eest ei pea mitte paluma.

Issanda Jeesuse Kristuse, Tema püha inimeste ja inglite kujukid ei pea mitte auustama.

Püha Neitsi Maria on pühade hulgas kõikide sarnane.

Ünnistegija seadis kaks sakramenti.

10. Püha õhtusöömaaja sakramentis leib saab Kristuse tõsiseks Jhuks ja wiin Kristuse tõsiseks Vereks.

11. Sakramentisi talitawad pühitsetud mehed — piiskopid ja preestrid.

12. Paastu ja kasiinust on waja; paast on ihulik ja waimulik.

Püha õhtusöömaaja sakramentis leib jääb ikka leiwaks ja wiin — wiinaks, aga üks-päinis Isand on oma ihu ja werega leiwa ja wiina juures, — nende all.

Sakramentisi talitawad pühitsejata inimesed.

Jhu paastu waja ei ole.

Juhataja.

Gesjõna	Peetülg. 3
-------------------	------------

I. Usuõpetuse ettevalmistamine.

Esialgsed usukõned Jumalast	5
Jumala iseomadused	7
Palvest	8
Misjulgused on palved	9
Millal kuuleb Jumal meie palvet	9
Kus ja millal võib Jumalat paluda	10
Tempel ehk kirik	11
Pühad kujud	12
Kuidas Jumal pühade kujude peale saab maalitud	13
Keda meie peale Jumala veel pühakujude peale maalime	14
Pühadest inglitest	15
Pühadest inimestest	16
Ristitähk	17
Kummardused	18
Preestri õnnistamine	18

II. Palved.

Lühikesed palved.

1. Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimel	20
2. Tõlueri palve	20
3. Õnnista, oh Issand	21
4. Issand, heida armu!	21
5. Palve Jeesusele Kristusele	22
6. Kiituse palve Issandale Jumalale	22
7. Palve Püha Vaimule	22
8. Ingli laul kõigepühamale Kolmainu Jumalale	23
9. Kõigepühama Kolmainu Jumala austamine	24
10. Palve kõigepühamale Kolmainu Jumalale	24
11. Issanda palve	25
12. Peaingli teretus Jumala Emale	26

13.	Kiidu laul Jumalajunnitajale	27
14.	Palwe elawastegewale Ristile ja Reisri ning isamaa eest	28
15.	Palwe kaitsja inglile	29
16.	Palwe püha inimesele	29
17.	Palwe elawate inimeste eest	29
18.	Palwe jurnute eest	30
19.	Palwe enne õpetust	30
20.	Palwe pärast õpetust	31
21.	Palwe enne sööma	31
22.	Palwe pärast sööma	32

III. Jutustused Vanaseaduse piiblikoost.

1.	Inglid	33
2.	Nähtaw maailm	34
3.	Kuidas Jumal esimesed inimesed lõi	35
4.	Maapealne paradiis	35
5.	Esimeste inimeste elu paradiisis	36
6.	Batu sisse langemine	36
7.	Jumala kohtumõistus patu pärast	36
8.	Weeuputus	37
9.	Kuidas inimesed pärast weeuputust elasid	38
10.	Käsuandmine Sinai mäel	38
11.	Ebrea rahwa ajalugu	39
12.	Prohwetid	39

IV. Jutustused Uuseaduse piiblikoost.

1.	Püha Neitsi Maria sündimine	41
2.	Püha Neitsi Maria templisse wiimine	42
3.	Püha Neitsi Maria Joosepi juures	42
4.	Mõõnufõnnumi kuulutamine Neitsi Mariale	43
5.	Jeesuse Kristuse sündimine	43
6.	Petlemma karjaste kumardamine	44
7.	Isfanda wastuwõtmine templis	44
8.	Tarkade kumardamine	45
9.	Ristiija Joannes	45
10.	Jeesuse Kristuse ristimine	46
11.	Jeesuse Kristuse õpetus	47
12.	Isfanda muutmine	47
13.	Isfanda kuninglik minemine Jerusalemma	48
14.	Püha õhtusöömaaq	49
15.	Jeesuse Kristuse kannatamine ja ristihurm	50
16.	Kristuse surnuft ülestõusmine	51

	Rehekülg.
17. Issanda taewaminemine	51
18. Püha Waimu mahatulemine apostlite peale	52
19. Jumala Ema uinumine	53
20. Issanda elawakstegewa risti ülesleidmine	54
21. Ristiustu tulemine Benemaale	55

V. Hommiku- ja õhtu-palwed, usutunnistus ja kümme käsku.

1. Hommiku palwe	56
2. Öhtupalwe	56
3. Usutunnistus	57
4. Jumala kümme käsku	58
Peawähe õigeusu ja luteruse usu wahel	60

HIND 20 KOP.